

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Bc. Lukáš Horák

Role NATO v boji proti terorismu: změny po roce 2001

Diplomová práce

Olomouc 2017

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Role NATO v boji proti terorismu: změny po roce 2001“ vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Opavě dne 30. května 2017.

Chtěl bych poděkovat vedoucímu diplomové práce Mgr. et. Mgr. Ondřeji Filipcovi, Ph.D. za odborné vedení a rady při zpracování této práce.

Seznam zkratk

OSN – Organizace spojených národů

NATO – North Atlantic Treaty Organization (Severoatlantická aliance)

EU – Evropská unie

USA – Spojené státy americké

ČS – členské státy

EAPC – Euro Atlantic Partnership Council (Euroatlantická rada partnerství)

NACC – North Atlantic Cooperation Council (Severoatlantická rada pro spolupráci)

PFP – Partnership for Peace (Partnerství pro mír)

Obsah

Úvod.....	6
1 Terorismus jako hrozba pro Alianci.....	10
1.1 Pojem terorismus.....	10
1.2 Terorismus a problém s jeho definicí.....	11
2 Historické okolnosti vzniku a vývoje NATO.....	14
2.1 Okolnosti předcházející podpisu Washingtonské smlouvy.....	14
2.2 Důvody vzniku Severoatlantické organizace.....	15
2.3 Vývoj strategických koncepcí NATO.....	16
2.3.1 První strategická koncepce NATO.....	17
2.3.2 Strategie pružné reakce.....	18
2.3.3 Strategická koncepce z roku 1991.....	19
2.3.4 Strategická koncepce z roku 1999.....	20
2.3.5 Shrnutí strategií NATO do roku 1999.....	21
3 Alianční nástroje v boji s terorismem a její změny.....	22
3.1 Euroatlantická rada partnertsví.....	22
3.2 Zvláštní výbor NATO.....	23
3.3 NATO po 11. září 2001.....	24
4 Strategická koncepce NATO z roku 2010.....	28
4.1 Cesta k novému strategickému konceptu NATO.....	28
4.2 Zpráva skupiny expertů k Nové strategické koncepci.....	29
4.2.1 Bezpečnostní prostředí.....	30
4.2.2 Klíčové úkoly Aliance.....	31
4.2.3 Alianční síly a schopnosti.....	32
4.3 Analýza strategické koncepce NATO z roku 2010.....	34
5 Plnění cílů NATO mimo území Aliance.....	37
5.1 Afghánistán.....	37
5.2 Dílčí shrnutí.....	41
Závěr.....	42
Prameny a literatura.....	45

Úvod

Vymezení tématu

Předkládaná diplomová práce nese název „*Role NATO v boji proti terorismu: změny po roce 2001*“. V posledních dvaceti letech hrál terorismus významnou roli ve formování globální bezpečnosti. Důsledky z toho plynoucí můžeme sledovat i v organizaci a směřování NATO. Útoky z 11. září 2001 vedly k velkému závazku aliance, která se následně zaměřila na tuto novou výzvu. Ve velmi krátkém čase se terorismus dostal na první příčku programu NATO. Po šestnácti letech od 11. září, a oživení aliance Novým strategickým konceptem, je čas na kritické hodnocení. Čeho NATO dosáhlo? Jaké jsou nedostatky jeho činnosti? Co zbývá udělat? Hlavním cílem Severoatlantické aliance je již od jejího založení zajistit bezpečnost všem svým členům. Jednou z významných oblastí, kterou se NATO zabývá, jsou mimo jiné i civilní bezpečnostní hrozby, mezi které patří např. špionáž, terorismus a související nevojenské hrozby, především proliferace zbraní hromadného ničení.

Cíle práce

Práce se nezaměřuje na obecné zajišťování bezpečnosti Severoatlantickou organizací či na její ostatní činnosti. Jejím primárním cílem je protiteroristická politika, především pak nástroje vydané či zřízené za účelem boje proti terorismu. Záměrem práce je tyto mechanismy nejen blíže rozebrat a analyzovat, ale hlavně kriticky zhodnotit efektivitu nejznámějších z nich. V práci budou zodpovězeny následující výzkumné otázky.

Výzkumné otázky

Práce má celkem tři hlavní výzkumné otázky:

1. Co je to terorismus a jak jej definovat?
2. Jak se proměnila koncepce NATO v boji proti terorismu po 11. září 2001?
3. Jakými nástroji v boji proti terorismu NATO disponuje?

V první kapitole s názvem Terorismus jako hrozba pro Alianci bude řešena problematika samotné definice pojmu terorismus. Jedna z nejčastějších definic pojmu terorismus, se kterou se setkáváme zní „*Terorismus je plánované, promyšlené a politicky motivované násilí, zaměřené proti nezúčastněným osobám, sloužící k dosažení vytyčených cílů*“.¹ Takto definuje a chápe terorismus například Ministerstvo vnitra České republiky,

¹ *Definice pojmu terorismus* [online]. mvcr.cz, 29. července 2009 [cit. 5. března 2017]. Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/clanek/definice-pojmu-terorismus.aspx>>

avšak vedle této definice existují stovky dalších. Terorismus je globální hrozba 21. století, která si svým působením a neustálým rozšiřováním teroristických skupin do stále více zemí světa, vyžaduje maximální pozornost jak států, tak mezinárodních společností. Hlavní výzkumná otázka zní: Co je to terorismus a jak jej definovat? Stále neexistuje shoda na jednotné definici terorismu. Ať už mezi odbornou či laickou veřejností tak v rámci mezinárodních organizací. Přičemž tato má vedlejší výzkumnou otázku a to: Zlepšila by jednotná definice terorismu účinnost boje proti němu? Další hlavní výzkumnou otázkou je v kapitolech tři a čtyři otázka zaměřená na změnu v koncepci NATO po útocích z 11. září 2001, která zní: Jak se proměnila koncepce NATO v boji proti terorismu po 11. září 2001? Poslední hlavní výzkumnou otázkou bude v kapitole páté otázka týkající nástrojů Aliance pro boj s mezinárodním terorismem, která zní: Jakými nástroji v boji proti terorismu NATO disponuje? K této hlavní výzkumné otázce se váže jedna výzkumná otázka vedlejší: Jak lze hodnotit úspěšnost nástrojů NATO v boji proti terorismu? Hlavní silou Aliance je článek 5. Severoatlantické smlouvy, podle které je útok na jednoho nebo více členských států považován za útok na všechny. Dále Aliance působí jako stálé fórum politických konzultací, nejen mezi členy Aliance. Tyto konzultace se staly jednotnou frontou v boji proti mezinárodnímu terorismu, kterou představuje zvláště sdílení informací.

Struktura práce

Práce je rozdělena do pěti kapitol, které na sebe logicky navazují. V první části se bude zabývat definicí samotného pojmu terorismus. V další pak organizací NATO, její historií a stanovenými cíli. Tato historická část hraje v práci důležitou roli pro pochopení smyslu vzniku Aliance a toho jakými změnami musela projít v průběhu let, kdy ji formovaly a její směr určovaly změny politického rozložení sil ve světě. V další navazující kapitole budou rozebírány nástroje, kterými NATO disponuje v boji proti terorismu. V předposlední kapitole budou hlavním tématem změny v koncepcích Aliance, jmenovitě v aktuálně účinné strategické koncepci z roku 2010, a jejich cílech po bodu zlomu v roce 2001. Na tuto kapitolu navazuje kapitola předcházející závěru práce, která se zabývá plněním cílů Aliance mimo její území. Zde je analyzována role Aliance ve válce v Afghánistánu, která byla do práce zařazena z důvodu její nejbližší vazby na terorismus a boj proti němu.

Metodologie

Při psaní diplomové práce využiji kombinace několika metod. Deskriptivní metoda se často objeví v celém textu práce. Především proto, abych čtenáři blíže přiblížil problematiku

řešenou v jednotlivých kapitolách. Tato úzce souvisí se studiem organizací a institucí a deskriptivní případovou studií. Dále metodu analýzy v kapitolách, ve kterých se budu zabývat nástroji Aliance v boji proti terorismu a jejich efektivitou. V práci se také uplatní metoda komparativní, zejména pak v kapitolách věnujících se jednotlivým členským státům Aliance a porovnávání jejich protiteroristických aktivit.

Rozbor zdrojů

Práce vychází jak z české, tak zahraniční literatury, které však nepřinesly informace v takové míře, aby si práce vystačila pouze s nimi. V jednotlivých monografiích věnujících se Severoatlantické alianci se autoři povětšinou nevěnují problematice, kterou se zabývá tato diplomová práce. Výjimkou budiž publikace Mariana Brzybohatého a kolektivu, *Terorismus a my*², která byla využívána jako zdroj pro první kapitolu zabývající se pojmem terorismus a jeho definicí. Dále pak monografie Jana Chmelíka, *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*³, poskytující pro práci další pohled na definici terorismu, kterých v ostatních českých publikacích není mnoho. Značnou část zdrojů proto tvoří odborné články, které se danou problematikou zabývají hlouběji, poskytují analýzy jednotlivých strategických koncepcí či nástrojů Aliance pro boj s terorismem. Článek Veroniky Bílkové, *Mezinárodní právo a terorismus. Definovat nedefinovatelné?*⁴ Poskytl argumenty proti vytvoření společné definice terorismu a je tak významným zdrojem, přestože je v práci dosaženo jiného postoje právě ke společné definici pojmu terorismus. Autoři Foltin a Řehák ve svém článku *Mezinárodní spolupráce v boji proti terorismu*⁵, shrnují mezinárodní spolupráci Aliance s ostatními mezinárodními organizacemi, avšak nezabíhají do podrobností, což vzhledem k tomu, že mezinárodní spolupráce je schopna značně pomoci státům potažmo organizacím, v boji proti terorismu, škoda. Chybějící informace proto byly doplněny ze zahraničních zdrojů především pak ze samotných, původních textů jednotlivých strategických konceptů a záznamů z konferencí a seminářů. Při komparaci jednotlivých strategických koncepcí bylo vycházeno přímo z jejich textů dostupných na internetu. Internetové zdroje jsou další významnou částí použité literatury. Samotné stránky Severoatlantické aliance⁶ poskytly mnoho informací o její

² BRZYBOHATÝ, Marian a kol. *Terorismus a my*. Praha: Computer Press, 2001, s. XIX.

³ CHMELÍK, Jan. *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*. Praha: Linde, 2001, s. 26.

⁴ BÍLKOVÁ, Veronika. *Mezinárodní právo a terorismus. Definovat nedefinovatelné? Trestněprávní revue*, 2010, č. 1, s. 11.

⁵ FOLTIN, Pavel, ŘEHÁK, David. *Mezinárodní spolupráce v boji proti terorismu. Obrana a strategie*, 2007, roč. 7, č. 1.

⁶ *NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION* [online]. Nato.int [cit. 23. května 2017]. Dostupné na <www.nato.int>

historii, cílech a nástrojích nebo organizaci. Stejně tak české stránky věnující se aktuálnímu dění okolo Aliance.⁷

⁷ *Oficiální portál Informačního centra o NATO* [online]. Natoaktual.cz [cit. 23. května 2017]. Dostupné na <www.natoaktual.cz>

1 Terorismus jako hrozba pro Alianci

Terorismus představuje jednu z největších hrozeb dnešního světa a je „*rychle se stěhujícím mrakem či mlhovou a nerespektuje žádné hranice.*“⁸ Dlouhou dobu měly teroristické útoky převážně místní charakter, ale po osudném 11. září 2001, kdy došlo k útokům na Spojené státy americké, nabyl terorismus více jak přeshraniční význam. Útok na New York a Washington D.C. otrásl celým světem a podle Mariana Brzobohatého útok 11. září 2001 představoval „*útok proti celé planetě.*“⁹ Tentokrát nedošlo k výbuchu nastražených pum, jak k tomu bývalo doposud, ale došlo k využití zcela nové formy „zbraně“, kterou se stala letadla unesena islámskými teroristy. Nedlouho po útocích Američané přijali kontroverzní „Patriot Act“, protiteroristický zákon zvyšující pravomoci státních orgánů a institucí v boji proti terorismu, došlo k omezení imigrace na americké území a k dalším opatřením majícím vést k předcházení terorismu. Spojené státy, jako největší představitel NATO, začínají „tlačit“ na spojenecké státy, aby i ony pojaly teroristickou hrozbu stejně významně jako USA.¹⁰ K tomu je však důležité, aby si státy rozuměly v otázce výkladu a definice pojmu terorismus, což je hlavním tématem následující kapitoly.

1.1 Pojem terorismus

Terorismus se rychle stává hrozbou pro celý svět hrozbou, která, přestože *terrorismus* není novým pojmem, nebývala až do poloviny 20. století ani konkrétněji jmenována ve státních legislativách, i když uvedené skutkové podstaty vymezených trestným činů teroristickými činy bezesporu byly. Teprve v průběhu 2. poloviny 20. století se terorismus objevuje i v právních předpisech jako specifický trestný čin¹¹. Možná právě v souvislosti s několika útoky po celém světě¹² si vlády začaly silně uvědomovat nebezpečnost a vážnost této hrozby, a to nejen s ohledem na bezpečnost, ale i stabilitu svých zemí. Útoky 11. září 2001 vzbudily větší pozornost v případě přijímání nových bezpečnostních koncepcí na vnitrostátních úrovních i na poli mezinárodní spolupráce.

⁸ EICHLER Jan. Jak dál v boji proti globálnímu terorismu. *Obrana a strategie*, 2005, č. 1, s. 24.

⁹ BRZYBOHATÝ, Marian a kol. *Terorismus a my*. Praha: Computer Press, 2001, s. XIX.

¹⁰ Světovým "souhlasem" s bojem proti terorismu se stalo podepsání Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1373 z 28. září 2001.

¹¹ SHOR, Eran. *Constructing a Global Counterterrorist Legislation Database: Dilemmas, Procedures, and Preliminary Analyses* [online]. McGill.ca [cit. 6. května 2017]. Dostupné na <https://www.mcgill.ca/sociology/files/sociology/2011_--_j_of_terrorism_research.pdf>

¹² Bombové útoky v Bagdádu, střelba v Kapitolu ve Spojených státech, několik útoků v Izraeli.

1.2 Terorismus a problém s jeho definicí

Pojem *terrorismus* se objevuje v bezpečnostních plánech, koncepcích a strategiích, v trestních zákonících moderních států a stává se velmi frekventovaným slovem i v médiích. Přesto však dosud neexistuje jednotná a všeobecně akceptovaná definice tohoto pojmu. Původ tohoto slova vychází z latinského slova *terror*, tedy *zastašení*. Jak příznačné, jelikož jsou to právě snahy teroristů – nahnat strach a vyvolat paniku, které představují jeden z předních cílů teroristů. První použití slova *terrorismus* se pojí už s Velkou francouzskou revolucí (1789 - 1799), kdy se hovoří o jakobínském teroru.¹³

Terorismus je určitá forma projevu a vyjadřování teroristů, ať už jednotlivců či skupin osob, kteří tímto drastickým způsobem dávají najevo svůj nesouhlas a nevoli s děním ve své zemi, ve světě. Příčinami domácího a mezinárodního terorismu může být nespokojenost s politickou situací, nesouhlas s kroky státních představitelů (např. podpora jiného státu, účast na mezinárodních misích), separatistické požadavky, víra a náboženství, politická ideologie, rasové důvody apod. K terorismu dochází především v chudších východních oblastech, otázkou však je, jestli je jejich spouštěčem chudoba tamějších oblastí, nebo nedostatek svobody v porovnání se Západem. Terorismus však může mít i opačnou podobu, kdy je to naopak právě sám stát, který podporuje teroristy např. poskytováním finančních prostředků nebo „přístřeší“.¹⁴

Terorismus je „*metodou zastašování politických odpůrců hrozbou a užitím násilí*.“¹⁵ Pokud se teroristům nepodaří teroristickým útokem dosáhnout svých požadavků, vyjádří jeho provedením alespoň vůli, čímž ukáží svou moc a odhodlání udělat pro naplnění své ideologie cokoli. Jde o projev „*organizovaného násilí, obvykle zaměřeného proti nezúčastněným osobám, za účelem dosažení politických, kriminálních anebo jiných cílů*“¹⁶, kde důležitým slovem je slovo „nezúčastněným“, jelikož i další definice říká, že „*terrorismus představuje důmyslné použití nebo hrozbu bezprostředního použití násilí jednotlivci nebo skupinami osob ve snaze získat politické nebo sociální cíle, a to prostřednictvím zastašení širšího okruhu společnosti, než jsou samotné oběti*.“¹⁷ V mnoha definicích se setkáme s tím, že terorismus ohrožuje širší veřejnost, než jakou představují samotné oběti teroristických činů. Vyvoláním

¹³ ONLINE ETYMOLOGY DICTIONARY [online]. Etymonline.com [cit. 17. dubna 2017] Dostupné na <<http://www.etymonline.com/index.php?term=terrorism>>.

¹⁴ State Sponsored Terrorism [online]. Terrorism-research.com [cit. 17. dubna 2017]. Dostupné na <<http://www.terrorism-research.com/state/>>.

¹⁵ CHMELÍK, Jan. *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*. Praha: Linde, 2001, s. 26.

¹⁶ BRZYBOHATÝ, Marian a kol. *Terorismus a my*. Praha: Computer Press, 2001, s. 3.

¹⁷ SANDLER, Todd. The analytical study of terrorism: Taking stock. *Journal of Peace Research*, roč. 51, č. 2, s. 257-271.

strachu a obav u většího počtu lidí, občanů konkrétního státu, tak teroristé mohou nepřímo tlačit na vládu, aby naplnila jejich požadavky.

S podobnými definicemi se setkáme v každé knize či článku zabývajícími se alespoň okrajově touto tematikou. Přestože se experti a zákonodárci nedokáží shodnout na jednotné definici, shodují se ve svých pojetích v mnoha bodech. V 80. letech Schmid a Jongman oslovili dvě stě odborníků na terorismus s dotazníkem a vlastním návrhem definice terorismu. Pro provedení analýzy využili 109 odpovědí a vybrali nejčastěji se objevující hesla:

- násilí a síla,
- politický motiv,
- strach,
- výhružky atd.¹⁸

Podobné to je i v případě řady mezinárodních organizací a států, které se ve svých programech a koncepcích v boji proti terorismu rovněž shodují v klíčových bodech, jako jsou:

- nedovolené využití síly namířené vůči civilistům,
- politické, náboženské, sociální motivy,
- provádění aktů za účelem ovlivnění „diváků“.¹⁹

Pod pojmem *terrorismus* si tedy lze představit v obou případech téměř to samé, minimálně se shodnout na slovech strach, násilí, lidské oběti. Je však třeba ustálit a sjednotit tento pojem, aby nedošlo k situaci, kdy v jednom státě bude čin považovaný za akt terorismu a v druhém nikoliv. Jednotná definice přesně vymezující, co se pod pojmem terorismus skrývá, by do budoucna mohla předcházet například situacím, kdy útok provedený na členský stát A, bude v tomto státě považován za teroristický, a tento stát bude po ostatních členech žádat, aby došlo k aktivaci článku 5, přičemž v právních rádech dalších členů daný útok vůbec nemusí spadat pod skutkovou podstatu teroristického činu. A vyřešení situace a potrestání pachatelů tak zůstane pouze na dotčeném státu A.

Bílková však vymezuje několik důvodů, proč nelze terorismus přesně právně definovat. K jejím argumentům patří hlavně zbytečnost takovéto definice, jelikož už samotný skutek nás svým rozsahem a způsobem provedení přivádí k tomu, abychom ho jako teroristický my sami (společnost) označili. Zároveň považuje za nesmyslné užší vymezení terorismu, protože se jedná o činy, které jsou již dávno zařazené pod trestné činy v právních

¹⁸ JONGMAN, Albert. *Political Terrorism: A new Guide to Actors, Authors, Concepts, Data Bases, Theories and Literature*. Transaction Publishers, 1988. s. 700.

¹⁹ MARTIN, Gus. *Understanding terrorism. Challenges, Perspectives, and Issues*. London: Sage Publications, 2003, s. 32.

řádech států nebo uvedené ve významných dokumentech řady mezinárodních organizací. Navíc uvádí, že terorismus je vnímán v různých státech odlišně.²⁰ Bílková uvádí, že jsme sami schopni vyhodnotit, zda se jedná o teroristický čin a tím i o jednání již zakotvená v právních řádech. Přesto by se jednotlivé státy měly shodnout na jednotné definici terorismu a tu mít obsaženou ve svých zákonech jako samostatný trestný čin, i když skutkovou podstatou jsou podobné jiným trestným činům. Pokud dojde k naplnění násilí nebo výhrůžce použitím násilí, z politického důvodu, mělo by se jednat o terorismus.

Teroristé nám stále častěji dokazují, že jsou schopni působit i mimo hranice svých zemí, vytvářet zde nové buňky a odnože, jejich prostřednictvím získávat nové stoupence svých idejí, vytyčovat nepřátelské cíle a útky na ně ovlivňovat dění. Terorismus představuje globální problém a všichni chceme bojovat proti stejnému nepříteli. Proto by jeho definice měla mít přesnou podobu. Legální definice terorismu je důležitá v několika ohledech. Nejen proto, že budeme schopni vymezit samotný teroristický čin a také to, kdo je považovaný za teroristu, ale rovněž z toho důvodu, že s terorismem je spojena řada policejních a vyšetřovacích mechanismů.

Ohledně pojmu *terrorismus* se tedy setkáme s množstvím definic říkajících prakticky totéž, jen s drobnými odchylkami, které však v reálném důsledku mohou způsobit nejistotu. Terorismus je třeba přesně definovat a zakotvit v legálních dokumentech jednotlivých států i mezinárodních organizací, abychom věděli, proti čemu bojujeme a jak účinně proti této hrozbě zakročit.

Důležitou otázkou však zůstává, kdo by měl být tou autoritou, které bude dána pravomoc přesnou definici sepsat, zda OSN (Rada bezpečnosti, Valné shromáždění), NATO, Evropská unie nebo světově uznávaný odborník.

²⁰ BÍLKOVÁ, Veronika. Mezinárodní právo a terorismus. Definovat nedefinovatelné? *Trestněprávní revue*, 2010, č. 1, s. 11.

2 Historické okolnosti vzniku a vývoje NATO

Severoatlantická aliance, či dle své anglické zkratky NATO (North Atlantic Treaty Organization)²¹, vznikla 4. dubna roku 1949 podepsáním Washingtonské smlouvy dvanácti zakládajícími zeměmi. V tomto roce se začal stupňovat ideologický konflikt mezi Západem a Východem. Zakládající země tak za hlavní cíl nové smlouvy ustanovily vytvoření koalice vzájemné pomoci, jako protiodpověď na případný pokus Sovětského svazu rozšířit svůj vliv dál směrem na západ starého kontinentu, za hranice států východní Evropy, které již do jeho sféry spadaly. Washingtonská smlouva, pojmenovaná dle místa svého podpisu, je tedy hlavním a zakládajícím dokumentem Severoatlantické aliance, který musí podepsat a schválit všechny členské země.²² Smlouva v souladu s Chartou OSN potvrzuje individuální práva svých členů jakož i jejich mezinárodní závazky. Dále jim ukládá sdílet rizika a povinnosti, ale také výhody kolektivní bezpečnosti. Podmínkou je také závazek každého člena nevstupovat do žádné jiné mezinárodní organizace a neuzavírat ujednání, jež by mohla být v rozporu se smlouvou.

2.1 Okolnosti předcházející podpisu Washingtonské smlouvy.

Již v roce 1948 se pět zemí západní Evropy, Belgie, Francie, Nizozemsko, Lucembursko a Velká Británie, rozhodlo vytvořit systém společné obrany, který by jim umožnil odolat politickým či ideologickým a vojenským ohrožením jejich bezpečnosti. V březnu toho roku tak podepsaly Bruselskou smlouvu.²³ K následujícím jednáním s Kanadou a Spojenými státy o vytvoření Severoatlantické aliance, založené na vzájemných závazcích a bezpečnostních zárukách mezi Severní Amerikou a Evropou, přizvaly státy Bruselské smlouvy i Dánsko, Norsko, Island, Itálii a Portugalsko. Jejich společná jednání tedy vyvrcholila podpisem Washingtonské smlouvy a vznikem nového bezpečnostního systému založeného na partnerství těchto dvanácti zemí. V roce 1952 ke smlouvě přistoupily Turecko a Řecko, v roce 1955 se Aliance rozšířila o Spolkovou republiku Německo a v roce 1982 se členem stalo Španělsko.²⁴

²¹ *NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION* [online]. Nato.int, [cit. 6. května 2017]. Dostupné na <www.nato.int>.

²² *Washingtonská smlouva. Plné znění zakládajícího dokumentu NATO* [online]. Natoaktual.cz. [cit. 18. února 2017]. Dostupné na <http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_summit/washingtonskasmlouva.htm>.

²³ *NATO – vznik* [online]. Mocr.army.cz [cit. 18. února 2017]. Dostupné na <<http://www.mocr.army.cz/scripts/detail.php?id=2409>>.

²⁴ *NATO MEMBER COUNTRIES* [online]. Nato.int. [cit. 18. února 2017]. Dostupné na <http://nato.int/cps/en/natohq/nato_countries.htm>

2.2 Důvody vzniku Severoatlantické organizace

Důvodů pro vznik takové organizace, jakou je NATO, bylo hned několik: silnou americkou přítomností na kontinentu odstrašit sovětskou expanzi, zamezit znovuoživení nacionalistického militarismu a pomoci politické integraci Evropy. Jak řekl první generální tajemník NATO Lord Ismay: "*Úkolem NATO je udržet Američany v Evropě, Rusy mimo Evropu a Němce při zemi.*"²⁵ Pro zajištění společné obrany a odstrašení Sovětského svazu od případného úmyslu rozšiřovat svůj vliv dále na západ slouží zejména zásada kolektivní obrany, vyjádřená v článku 5 Washingtonské smlouvy, o němž bude řeč v dalších kapitolách práce. V průběhu studené války tak byly role a účel Aliance poměrně jasně definovány samotnou existencí „sovětského nebezpečí“.

Počátek devadesátých let však přinesl změny v rozložení sil ve světě, které měly přímý vliv na Severoatlantickou alianci. Rozpuštění Varšavské smlouvy, která vznikla jako odpověď Sovětského svazu na Západoevropskou unii v roce 1955, a samotný rozpad Sovětského svazu, jako tradičního nepřítele, byly asi těmi nejdůležitějšími. Na základě tohoto vývoje událostí se někteří političtí komentátoři domnívali, že nutnost dalšího fungování NATO rovněž pominula a s čímž se i budoucí náklady na obranu a vojenské investice budou rapidně snižovat.²⁶ Avšak podléhat iluzím o neexistenci hrozeb spojených s dřívější agresivní a útočnou koncepcí Moskvy, kterým NATO a Západ po rozpadu Sovětského svazu rád podléhal, se ukázalo jako problematické. Rusko se svou politickou reprezentací dává zcela otevřeně najevo, že bude všemi prostředky, a to i vojenskými, usilovat o obnovu sféry vlivu v oblastech, ve kterých dříve uplatňoval svůj vliv Sovětský svaz.²⁷ Od vojenské okupace dvou provincií v Gruzii, Jižní Osetie a Abcházie²⁸, přes výhrůžky dvěma členskými státy Aliance, Polsku a Rumunsku, vojenským zásahem v případě, že se stanou součástí americké protiraketové obrany proti možným iránským raketovým útokům²⁹, po vojenské cvičení ruské armády,

²⁵ Lord ISMAY [online]. Natoaktual.cz. [cit. 18. února 2017]. Dostupné na <http://www.natoaktual.cz/lord-ismay-csb-/na_projekty.aspx?c=A111110_220135_na_projekty_m02>.

²⁶ Historie NATO. Od prvních úvah až do současnosti [online]. Natoaktual.cz. [cit. 18. února 2017]. Dostupné na <http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_summit/vzniknato.htm>.

²⁷ DOBROVSKÝ, Luboš. NATO a nová strategická koncepce [online]. Natoaktual.cz [cit. 7. března 2017]. Dostupné na <http://www.natoaktual.cz/nato-a-nova-strategicka-koncepce-day-na_analyzy.aspx?c=A100111_090331_na_analyzy_m02>.

²⁸ Rusko oplocuje Jižní Osetii, Gruzie žádá o pomoc EU i NATO [online]. Idnes.cz. [cit. 7. března 2017]. Dostupné na <http://zpravy.idnes.cz/rusko-stavi-ploty-v-jizni-osetii-d4x-zpr_nato.aspx?c=A131002_142814_zpr_nato_inc>.

²⁹ DOBROVSKÝ, Luboš. NATO a nová strategická koncepce [online]. Natoaktual.cz [cit. 7. března 2017]. Dostupné na <http://www.natoaktual.cz/nato-a-nova-strategicka-koncepce-day-na_analyzy.aspx?c=A100111_090331_na_analyzy_m02>.

jehož cvičným zadáním bylo proniknout na území dvou členských států NATO,³⁰ a zejména po intervenci ruských vojáků na území Ukrajiny a samotné anexi Krymu. Na těchto případech se jasně ukázalo, že se někdejší očekávání o pominutí sovětské, potažmo ruské hrozby, nenaplnila, ale naopak byla v mnoha ohledech zásadně chybná. Je třeba připomenout i změnu tzv. ruské modernizované obranné doktríny, podle které patří k hlavnímu vnějšímu nebezpečí pro Rusko rozšíření bojových kapacit NATO spolu s americkou koncepcí rychlého nasazení na globální úrovni. Moskva si v této doktríně taktéž vyhrazuje právo preventivních vojenských útoků, a to i jaderných, v případech ohrožení nedefinovaných ruských národních zájmů.³¹ Rusko ve své strategii obrany jmenuje explicitně nepřátele svých nedefinovaných národních zájmů. Patří mezi ně Spojené Státy, NATO a mezinárodní terorismus.³²

I po rozpadu Sovětského svazu tedy Aliance našla důvody pro svou existenci. Dalším významným milníkem byly teroristické útoky z 11. září 2001, po nichž se mezinárodní terorismus zařadil mezi největší hrozby pro Alianci a po nichž byl také poprvé aktivován článek 5 Washingtonské smlouvy o kolektivní obraně. Touto aktivací členské státy stvrdily, že útok na jednoho z nich je útokem na všechny členy Aliance. Více k útokům z 11. září a samotnému článku 5 v dalších kapitolách práce.

2.3 Vývoj strategických koncepcí NATO

Každý jednotlivý strategický koncept Aliance je aktuálním doplněním zakládající smlouvy NATO. Promítají se v něm operační a dynamické aspekty doby, ve které koncept vznikl. Zabývá se konkrétní geopolitickou situací, hrozbami a způsoby, jak tyto hrozby vojensky eliminovat, jak reagovat. Strategický koncept plní nejméně tři základní funkce, dvě vnitřní a jednu vnější. Jednou z vnitřních funkcí je shrnutí minulých rozhodnutí a aktivit, což vede k jejich současnému zpřehlednění a identifikování směru vývoje od předcházejícího konceptu. Druhá vnitřní funkce spočívá v promítnutí analýzy předešlého vývoje do budoucnosti a určení tak strategického směřování Aliance. Vnější funkci začaly strategické dokumenty plnit po konci studené války. Tato funkce spočívá v otevřené diplomacii.³³

³⁰ tamtéž

³¹ *Putin podepsal novou vojenskou doktrínu. Bojí se NATO i destabilizace* [online]. Idnes.cz [cit. 7 března 2017]. Dostupné na <http://zpravy.idnes.cz/putin-podepsal-novou-vojenskou-doktrinu-fla-zahranicni.aspx?c=A141226_145027_zahranicni_ert>.

³² DOBROVSKÝ, Luboš. *NATO a nová strategická koncepce* [online]. Natoaktual.cz [cit. 7. března 2017]. Dostupné na <http://www.natoaktual.cz/nato-a-nova-strategicka-koncepce-day-na_analyzy.aspx?c=A100111_090331_na_analyzy_m02>.

³³ JUNEK, Robert. Nový strategický koncept NATO a jeho možné implikace pro schopnosti a použití AČR. *Obrana a strategie*, 2011, č. 1, s. 86–99.

2.3.1 První strategická koncepce NATO

Při vytváření první strategické koncepce Severoatlantické aliance byl brán největší zřetel na americké vojenské strategie, založené především na jaderných zbraních. I přes deklarovanou rovnost členů Aliance se v praxi ukazovalo, že Spojené státy zastávají v Alianci pozici neoficiálního lídra.

NATO začalo vytvářet strategické dokumenty již v říjnu 1949. Avšak první strategická koncepce NATO byla schválena 6. ledna 1950 jako „Strategická koncepce pro obranu území Severního Atlantiku“ (pod zkratkou DC 6/1).³⁴ Přestože tato strategická koncepce byla velice konkrétní, následovaly ji další dva doplňující dokumenty vydané v témže roce. Prvním byla „Strategická směrnice pro plánování v regionu Severního Atlantiku“ (SG 13/16) oficiálně schválená Vojenskou komisí 28. března 1950 jako MC 14. Tato směrnice umožňovala detailní plánování obrany regionu Severního Atlantiku až do roku 1954, kdy by NATO, dle tehdejších předpokladů, mělo disponovat spolehlivou vojenskou silou. Hlavním cílem bylo přesvědčit Sovětský svaz, že válka s Aliancí se jednoduše nevyplatí. V souvislosti s touto směrnicí se zároveň připravovaly více komplexnější plány obrany. Tyto plány byly přetvářeny do „Střednědobého plánu Severoatlantické organizace“ (DC 13), který byl schválen 1. dubna 1950, pouze jeden rok po podepsání Washingtonské smlouvy.

Na základě výše uvedeného můžeme říci, že tehdejší strategie NATO byla obsažena ve třech základních dokumentech:

- DC 6/1 který zakládal obecně strategickou koncepci do budoucna
- MC 14/1 který poskytoval specifické strategické směrnice pro plánování obrany
- DC 13 který v sobě zahrnoval oba tyto aspekty, a navíc i detailní plánování v regionu Aliance.³⁵

V těchto obranných dokumentech a plánech byly mimo jiné vypracované i ústupové cesty, kdy nejzazší linie nebyla stanovena vůbec či byla určena, v případě střednědobého plánu, řekou Rýn. S tímto řešením se však nemohla ztotožnit Francie, která odmítala možnost, ve které by se evropské státy staly fakticky bezbrannými a musely by se spoléhat pouze na americkou pomoc. Posun v řešení tohoto vnitřního problému v Alianci přinesla válka v Koreji. Členské státy musely přijít s návrhem, jak se bránit před podobnou agresí. V září roku 1950, na zasedání Rady NATO, byla přijata „Strategie předsunuté obrany pro území

³⁴ *Strategic Concepts* [online]. Nato.int [cit. 7. března 2017]. Dostupné na <http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_56626.htm?#>.

³⁵ tamtéž

Evropy“.³⁶ Vyvrcholení v podobě schválení oficiální „Strategické koncepce hromadné odvety a předsunuté obrany“ nastalo na zasedání Rady NATO v Lisabonu v roce 1952. Tzv. strategie štítu a meče znamenala, že v případě ohrožení bezpečnosti v Evropě by evropské vojenské síly sehrály roli štítu s úkolem zastavit útok protivníka, a to i za cenu ustoupení za stanovenou linii řeky Rýn. Druhá role meče byla určena pro americké strategické síly, které by zaútočily na protivníka jadernými údery.³⁷ Tato strategie tedy spoléhala na jaderné odstrašení, jež by mělo natolik závažné důsledky pro agresora, že by se mu ve výsledku nemělo vyplatit ani zaútočit.

2.3.2 Strategie pružné reakce

Na začátku šedesátých let potřebovala Aliance další nutnou změnu své strategické koncepce. Nástup Charlese de Gaulla do úřadu francouzského prezidenta tento proces značně zkomplikoval. V Alianci se čím dál tím více začaly projevovat neshody, silné třecí plochy především mezi Francií a USA. De Gaulle se snažil co nejvíce snížit vliv Spojených států na kontrolu francouzské vojenské oblasti. Již v roce 1960 vystoupil proti tzv. Norstadovu plánu³⁸, který měl z Aliance udělat čtvrtou jadernou velmoc, což by poskytlo SRN právo spolurozhodovat o použití jaderných zbraní. Dále De Gaulle předložil vlastní reformu Aliance, která zahrnovala samostatnou kontrolu Francie nad zbraněmi, především jadernými, nacházejícími se na francouzském území. Prohlásil taktéž, že „*k zachování suverenity uvnitř Aliance musí Francie budovat vlastní údernou sílu*“.³⁹ Problémy vyústily na jaře roku 1966, kdy prezident De Gaulle oficiálně oznámil vystoupení Francie z vojenských struktur Severoatlantické aliance. Avšak Francie dále setrvala v civilních složkách Aliance. Zároveň však De Gaulle konstatoval, že udržování vojenských základů Aliance na francouzském území je v přímém rozporu se svrchovaností Francie.⁴⁰

Potřeba změny strategické koncepce však stále přetrvávala. Hlavním důvodem pro změnu byl fakt, že Sovětský svaz rychle snižoval náskok Spojených států v oblasti strategických jaderných zbraní. V roce 1967, rok po vojenském odchodu Francie, se Aliance konečně vnitřně vzpamatovala a mohla se této změně naplno věnovat. Členské státy se

³⁶ *Chronologie Severoatlantické aliance* [online]. Natoaktual.cz [cit 7. března 2017]. Dostupné na <http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_summit/historienato.htm>.

³⁷ *Postavení evropských zemí v strategických koncepcích NATO* [online]. Globalpolitics.cz [cit. 7. března 2017]. Dostupné na <<http://www.globalpolitics.cz/clanky/koncepce-nato>>.

³⁸ JORDAN, Robert. *Norstad: Cold War NATO Supreme Commander*. 1. vydání. New York: ST: MARTIN'S PRESS, INC., 2000. s. 209–210.

³⁹ *Historie NATO od prvních úvah až do současnosti* [online]. Natoaktual.cz [cit. 8. března 2017]. Dostupné na <http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_summit/vzniknato.htm>.

⁴⁰ *Postavení evropských zemí v strategických koncepcích NATO* [online]. Globalpolitics.cz [cit. 8. března 2017]. Dostupné na <<http://www.globalpolitics.cz/clanky/koncepce-nato>>.

dohodly, že nová alianční strategie bude vycházet z americké strategie pružné reakce, jejímž hlavním cílem bylo maximálně eliminovat riziko vzniku tzv. jaderného patu.⁴¹ Na základě dané konkrétní situace by byly použity nejprve konvenční, potom taktické a strategické jaderné zbraně až jako poslední možnost. Rozdíl strategie pružné reakce oproti výše zmíněné strategii štítu a meče spočívá v přesvědčení, že za průběžného modernizování a v případě konfliktu rychlého posílení jednotkami z USA a Velké Británie budou evropské konvenční síly dostačující. Samotné přijetí strategie pružné reakce proběhlo hladce v roce 1967, hlavně z důvodu absence Francie. Objevovale se však znepokojení některých západoevropských států, které považovaly přijetí této koncepce jako vyjádření nechuti USA nasazovat svůj jaderný potenciál na obranu Evropy.⁴²

2.3.3 Strategická koncepce z roku 1991

Na začátku devadesátých let došlo k několika významným změnám na politické mapě Evropy. V roce 1990 se sjednotila Spolková republika Německo s Německou demokratickou republikou⁴³ a pobaltské státy Lotyšsko, Litva a Estonsko vyhlásily nezávislost. V roce 1991 došlo k nevyhnutelnému rozpadu Sovětského svazu a státu Jugoslávie, kde změny vyústily k mnoho let trvající válce, ale především byl v Praze 1. července 1991 podepsán protokol o rozpuštění Varšavské smlouvy. Ta tvořila protipól NATO – měla za úkol koordinovat politiky členských států a vytvořit systém kolektivní obrany komunistických zemí tzv. východního bloku.⁴⁴

Tyto změny přímo ovlivňovaly podobu Aliance, která se jim musela podřídit z velmi prozaického důvodu. Hlavní nepřítel NATO se rozpadl a Aliance se tak ocitla v krizi legitimacy, které musela čelit. Z toho důvodu byla v listopadu 1991 v Římě schválena nejvyššími představiteli vlád členských zemí nová strategická koncepce. V této koncepci se objevuje, pro Alianci důležitý, posun od realistického pojetí bezpečnosti, spoléhajícího se čistě na sílu, ke koncepci zaměřené na širší chápání bezpečnosti jako takové.⁴⁵ Toto pojetí zahrnuje vedle vojenských, které musí bezesporu přetrvat, i ekonomické, politické, sociální a ekologické faktory. Bezpečnostní politika Aliance tedy nově spočívá na třech vzájemně propojených pilířích: dialogu, spolupráci a udržování kolektivní obranyschopnosti. Hlavním

⁴¹ FUČÍK, Josef. *Stín jaderné války nad Evropou*. Praha: Mladá fronta, 2010. 232 s.

⁴² *Postavení evropských zemí v strategických koncepcích NATO* [online]. Globalpolitics.cz [cit. 8. března 2017]. Dostupné na <<http://www.globalpolitics.cz/clanky/koncepce-nato>>.

⁴³ PANENKA, Jiří. *Znovusjednocení Německa 3. října 1990* [online]. Icv.vlada.cz [cit. 8. března 2017]. Dostupné na <<http://icv.vlada.cz/cz/tema/znovusjednoceni-nemecka-3--rijna-1990-76539/tmplid-560/>>.

⁴⁴ *Postavení evropských zemí v strategických koncepcích NATO* [online]. Globalpolitics.cz [cit. 8. března 2017]. Dostupné na <<http://www.globalpolitics.cz/clanky/koncepce-nato>>.

⁴⁵ *Strategic Concepts* [online]. Nato.int [cit. 7. března 2017]. Dostupné na <http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_56626.htm?#>.

účelem je zabránit vzniku krizí a v případě, že toho nebude možné z různých důvodů docílit, jejich mírového řešení.⁴⁶ Vedle potvrzení článku 5 Washingtonské smlouvy mezi další cíle této koncepce patří udržení amerických vojsk v Evropě, snížení role jaderných zbraní a zároveň snižování početních stavů za současného zkvalitňování všech jednotek. Další úkol, který si Aliance dala, bylo vytvoření stabilního demokratického prostředí, které by tak napomáhalo transformujícím se post-komunistickým evropským státům. Na tuto strategickou koncepci přímo navazovalo vytvoření tzv. Evropského sboru rychlého nasazení. Ten v roce 1993 začal s výstavbou Evropských sborů.⁴⁷

2.3.4 Strategická koncepce z roku 1999

V roce, kdy Severoatlantická aliance slavila své 50. výročí, byla nejvyššími představiteli členských států a vlád účastnících se jednání Severoatlantické rady ve Washingtonu schválena nová strategická koncepce.⁴⁸ Jednalo se o zatím nejvíce obecnou koncepci, která však přinesla i některé inovace, kterými se Aliance snažila reagovat na tehdy aktuální problémy nejen v transatlantické oblasti. Na začátku se všechny členské státy zavázaly dodržovat společně sdílené hodnoty. V koncepci se projevilo i to, že si Aliance uvědomila důležitost nejen své vojenské role, ale i politické. Aliance se zavázala pokračovat ve zlepšování vztahů s bývalými nepřáteli, především Ruskem a Ukrajinou. Z pohledu Evropy a evropských členských států byla v této koncepci klíčová podpora Aliance pro budování evropské bezpečnostní a obranné identity. Tím, že Aliance nevidí Společnou bezpečnostní a obrannou politiku EU jako problematickou, ba naopak ji považuje za prospěšnou a kompatibilní s Washingtonskou smlouvou, NATO nadále přispívá, jak tomu bylo i v předchozích koncepcích, k posilování evropské bezpečnosti.⁴⁹ Objevuje se také závazek k dalšímu otevírání se ostatním zemím a rozšiřování Aliance. K naplnění tohoto cíle došlo v roce 2004 přijetím sedmi států (Litvy, Lotyšska, Estonska, Bulharska, Rumunska, Slovenska a Slovinska) do aliančních struktur. V této strategické koncepci je také poprvé identifikován terorismus jako jedno z rizik ohrožujících bezpečnost Aliance.⁵⁰ Zásadním je bezpochyby článek 24 této koncepce, který stanovuje, že jakýkoli útok na území spojenců

⁴⁶ *Postavení evropských zemí v strategických koncepcích NATO* [online]. Globalpolitics.cz [cit. 8. března 2017]. Dostupné na <<http://www.globalpolitics.cz/clanky/koncepce-nato>>.

⁴⁷ ARRC in NATO [online]. Arcc.nato.int [cit. 8. března 2017]. Dostupné na <<http://www.arcc.nato.int/page6814928>>.

⁴⁸ *Strategic Concepts* [online]. Nato.int [cit. 7. března 2017]. Dostupné na <http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_56626.htm?#>.

⁴⁹ *Postavení evropských zemí v strategických koncepcích NATO* [online]. Globalpolitics.cz [cit. 8. března 2017]. Dostupné na <<http://www.globalpolitics.cz/clanky/koncepce-nato>>.

⁵⁰ *Countering terrorism* [online]. Nato.int [cit. 9. března 2017]. Dostupné na <http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_77646.htm>.

z jakéhokoli směru bude pokryt články 5 a 6 Severoatlantické smlouvy.⁵¹ Což se projevilo při uplatnění článku 5 po útocích z 11. září 2001.

2.3.5 Shrnutí strategií NATO do roku 1999

Všechny strategické koncepce Aliance do roku 1999 spojuje jeden společný rys, a to posílení evropského pilíře Aliance. Evropské členské státy spolu se svým transatlantickým spojencem ušly dlouhou cestu od strategií štítu a meče, ve kterých byla Evropa prakticky odkázána na vojenskou pomoc Spojených států, což stálo za odchodem Francie z vojenských struktur Aliance, až po vytvoření samostatných a moderně vycvičených evropských sborů. Aliance musí neustále čelit novým výzvám. V dnešním rychlém globálním světě musí být neustále připravená změnit sama sebe. Jedině pružná struktura a možnost okamžitého přizpůsobení se v případě výskytu nových výzev jí zajistí, že přetrvá do budoucna a bude tak schopna plnit své hlavní cíle, mezi které patří zejména zajištění obrany v tom nejširším slova smyslu v severoatlantickém prostoru.

⁵¹ The Alliance's Strategic Concept [online]. Nato.int [cit. 8 března 2017]. Dostupné na <http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_27433.htm>.

3 Alianční nástroje v boji s terorismem a její změny

Hlavním cílem Aliance je již od jejího založení zajištění bezpečnosti všech svých členů. V současné době NATO spolupracuje na zajištění bezpečnosti v euroatlantickém prostoru a zároveň preventivně působí i mimo něj. Politické a vojenské složení Aliance muselo být změněno tak, aby je bylo možné využít při řešení krizových i mírových úkolů ve spolupráci s dalšími mezinárodními organizacemi, ale také s nečlenskými státy NATO.⁵² Po 11. září 2001 se Severoatlantická aliance rozhodla zapojit do boje proti terorismu. Ukázalo se však, že Aliance nebyla ve své tehdejší podobě schopna vést nový typ vojenských operací nezbytných pro efektivní boj proti terorismu, a zároveň se potvrdila i technologická zaostalost vojenských struktur evropských členských států oproti Spojeným státům. Na summitech NATO v Praze a Istanbulu byla proto schválena řada opatření se zaměřením na vedení nových typů vojenských operací.⁵³ O těchto a následujících zásadních summitech a nástrojích pro boj proti terorismu na nich přijatých bude pojednáno v dalších kapitolách.

3.1 Euroatlantická rada partnerství

V souvislosti s činnostmi NATO je potřeba se zmínit o Euroatlantické radě partnerství (Euro – Atlantic Partnership Council, EAPC), kterou založily členské státy Severoatlantické rady pro spolupráci (North Atlantic Cooperation Council, NACC) spolu s účastnickými zeměmi Partnerství pro mír (Partnership for Peace, PFP) v roce 1997 za účelem dosažení kvalitativně nové úrovně politické a vojenské spolupráce.⁵⁴ V současné době tvoří EAPC 50 zemí (28 členských zemí NATO a 22 zemí partnerských). Euroatlantická rada partnerství je tak schopna poskytnout celkový politický rámec pro spolupráci NATO s partnerskými zeměmi při prohlubování vzájemných vztahů v rámci programu Partnerství pro mír.⁵⁵ Činnost EAPC je, mimo jiné, zaměřena jak na krizový management a podporu mírových operací, kontrolu zbrojení zahrnující zbraně hromadného ničení, tak právě na mezinárodní terorismus a záležitosti obrany. Vedle krátkodobých jednání v rámci EAPC na aktuální témata

⁵² FOLTIN, Pavel, ŘEHÁK, David. Mezinárodní spolupráce v boji proti terorismu. *Obrana a strategie*, 2007, roč. 7, č. 1.

⁵³ *Transformace vojenských schopností NATO* [online]. Mocr.army.cz [cit. 9. března 2017]. Dostupné na <<http://www.mocr.army.cz/nato/summity/2006/transformace-vojenskych-schopnosti-nato-8244/>>.

⁵⁴ FOLTIN, Pavel, ŘEHÁK, David. Mezinárodní spolupráce v boji proti terorismu. *Obrana a strategie*, 2007, roč. 7, č. 1.

⁵⁵ *Euro-Atlantic Partnership Council* [online]. Nato.int [cit. 9. března 2017]. Dostupné na <http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49276.htm>.

politických a bezpečnostních problémů se tak uskutečňují i dlouhodobá jednání o spolupráci týkající se rozsáhlých globálních problémů, mezi které se řadí i mezinárodní terorismus.

3.2 Zvláštní výbor NATO

Před podrobnějším rozbohem koncepcí, plánů a summitů bezprostředně navazujících na útoky z 11. září je třeba se zmínit o Zvláštním výboru NATO (NATO Special Committee AC/46)⁵⁶. Tento výbor byl založen Aliancí již v roce 1952 za účelem plnění role poradního orgánu. Jeho členy jsou ředitelé bezpečnostních zpravodajských služeb všech členských zemí. Tento poradní orgán je součástí zpravodajské struktury, která vznikla v dobách studené války s cílem kooperovat zpravodajské činnosti na podporu vojenských operací proti tehdejšímu protivníkovi, Varšavské smlouvě. Skládá se z vojenských zpravodajských služeb na úrovni vojenských štábů členských států. Nejvyšším orgánem je zpravodajská divize patřící do organizační struktury Mezinárodního vojenského štábu v Bruselu (International Military Staff, IMS)⁵⁷. Prvního reálného operačního využití se jí dostalo až při operaci proti Jugoslávii v roce 1999 a fungování této institucionální struktury se ukázalo jako problémové. Především se ukázala naprostá převaha zpravodajských služeb Spojených států nad těmi evropskými ve schopnostech získat zpravodajské informace. Vážné pochybnosti vznikly v otázce zachování dostatečné míry bezpečnosti a utajení z důvodu komplikované velící struktury NATO. I přesto, že Aliance disponuje vlastním bezpečnostním a kontrarozvědným orgánem (Bezpečnostní úřad NATO), se v tehdejší tisku objevily informace o závažných únicích informací, jejichž zdrojem byly právě společné štáby NATO.⁵⁸

Zpravodajské služby členských států Aliance z obav o zajištění bezpečnosti svých informací a také z přetrvávající konkurence mezi sebou navzájem dávají přednost bilaterální spolupráci se spřátelenými státy před multilaterálním fórem, které poskytuje NATO. Tyto méně formální, méněstranné spolupráce se ukazují jako mnohem spolehlivější prostředek ke kooperaci zpravodajských služeb. NATO se tak z tohoto pohledu nejvíce jeví jako vhodný nástroj proti boji s mezinárodním terorismem, který zůstává doménou zpravodajských služeb jednotlivých států. Zmíněná neochota k užší spolupráci má za následek, že vojenské zpravodajství, tak důležité pro efektivní boj s terorismem, zůstává nejméně integrovanou

⁵⁶ FOLTIN, Pavel, ŘEHÁK, David. Mezinárodní spolupráce v boji proti terorismu. *Obrana a strategie*, 2007, roč. 7, č. 1.

⁵⁷ NATO Organization [online]. Nato.int [cit. 10. března 2017]. Dostupné na <<http://nato.int/cps/en/natohq/structure.htm#MS>>.

⁵⁸ ZETOCHA, Karel. Zpravodajské služby, mezinárodní terorismus a NATO [online]. Natoaktual.cz, 21. prosince 2005 [cit. 10. března 2017]. Dostupné na <http://www.natoaktual.cz/zpravodajske-sluzby-mezinarodni-terorismus-a-nato-fhi-na_analyzy.aspx?c=A051221_125359_na_analyzy_m02>.

součástí NATO. Reálné důsledky se projevují tak, že jednotlivým mezinárodním kontingentům se dostává roztržité zpravodajské podpory. Absentuje společná analýza informací ze všech dostupných zdrojů, což v konečném důsledku snižuje efektivnost nasazených vojenských jednotek.⁵⁹ V dnešní době nejefektivnější nástroj, jak se bránit a předcházet teroristickým útokům zejména na území Aliance, v podobě zpravodajských služeb jednotlivých států v rámci NATO tedy selhává. Respektive Aliance mu není schopna poskytnout podporu pro jeho ještě lepší využití, než kterému se mu dostává od bilaterálních smluv spolupracujících států.

Bohumil Pikna taktéž zpochybňuje, že by bylo možné vést vítěznou válku proti mezinárodnímu terorismu pouze vojenskými prostředky. „*Ukazuje se na konkrétních situacích a příkladech, že účinný boj s terorismem lze vést spíše maximálním využíváním policejních a zpravodajských možností za úzké mezinárodní spolupráce.*“⁶⁰ Není možné podléhat iluzi, že terorismus lze porazit formou vedení války, jak ji chápeme z období minulého století, stát proti státu, kdy na konci vzejde vítěz a poražený. Stát přichází o „*monopol na vedení války*“⁶¹, který si nárokují a za užití síly uzurpují skupiny obyvatel, které chtějí násilnou cestou prosazovat své mocenské cíle, jedná se tedy o teroristické skupiny.

3.3 NATO po 11. září 2001

Bezprostředně po útocích z 11. září se 6. listopadu 2001 ve Varšavě konala konference s názvem Boj proti terorismu (Warsaw Conference of Combating Terrorism).⁶² Na ni navazuje zadání ministrů obrany členských zemí NATO z 18. prosince 2001 Vojenským úřadům NATO ke zpracování Vojenské koncepce obrany proti terorismu⁶³ a její předložení Radě NATO ke schválení.

Státy EAPC na svém mimořádném zasedání ze dne 12. září 2001 bezpodmínečně odsoudily útoky na Spojené státy a přijaly deklaraci, ve které se zavázaly aktivně přispívat k boji proti mezinárodnímu terorismu a jeho hrozbám. Za tímto účelem byl od 22. do 23. února 2002 pořádán seminář na téma Úloha EAPC v boji proti terorismu (Role of EAPC

⁵⁹ ZETOCHA, Karel. Zpravodajské služby, mezinárodní terorismus a NATO [online]. Natoaktual.cz, 21. prosince 2005 [cit. 10. března 2017]. Dostupné na <http://www.natoaktual.cz/zpravodajske-sluzby-mezinarodni-terorismus-a-nato-fhi-na_analyzy.aspx?c=A051221_125359_na_analyzy_m02>.

⁶⁰ PIKNA, Bohumil. *Mezinárodní terorismus a bezpečnost Evropské Unie (právní náhled)*. 1. vydání. Linde, 2006. s. 48.

⁶¹ SOULEIMANOV, Emil a kol. *Terorismus: Válka proti státu*. 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. s. 19.

⁶² *Warsaw Conference on Combating Terrorism* [online]. Nato.int, 6. listopadu 2001 [cit. 10. března 2017]. Dostupné na <http://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_18989.htm?selectedLocale=en>.

⁶³ NATO's military concept for defence against terrorism [online]. Nato.int, 19. srpna 2016 [cit. 10. března 2017]. Dostupné na <http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_69482.htm>.

in Combating terrorism)⁶⁴. Důležité byla identifikace nových potencionálních úkolů pro EAPC v rámci boje proti terorismu. Mimo přední odborníky a vědecké pracovníky členských států EAPC, mezinárodních úřadů a vojenských úřadů NATO se jej zúčastnili i odborníci z OSN, OBSE či EU.⁶⁵ Zpracovaná koncepce obrany proti terorismu byla vojenskými úřady NATO předložena Radě Severoatlantické aliance, která ji na svém řádném zasedání schválila. Koncepce byla přijata nejvyššími představiteli jednotlivých států na Pražském summitu NATO konaném ve dnech 21. a 22. listopadu 2002.⁶⁶ Na témže summitu byl také přijat Plán boje EAPC proti terorismu (Partnership Action Plan against Terrorism, PAP-T)⁶⁷. Ten se zaměřuje na plnění povinností v boji proti terorismu v souladu s mezinárodním právem. Tento plán byl vytvořen státy s vědomím toho, že boj proti terorismu vyžaduje vzájemnou a důslednou kooperaci na mezinárodní úrovni. Muselo se tak zvýšit úsilí vedoucí k úspěšné spolupráci v celé struktuře EAPC za současného zavázání se k prevenci a potlačování terorismu v souladu se všeobecně uznanými normami a principy mezinárodního práva, Chartou Spojených národů a rezolucí č. 1373 Rady bezpečnosti OSN.⁶⁸ Během summitu v Praze byla upřesněna role NATO v boji proti terorismu orientací na vojenské protiteroristické koncepce, specifické vojenské schopnosti nezbytné k realizaci tohoto nového poslání, na zmíněnou dohodu na Akčním plánu partnerství proti terorismu a na odhodlání jednat v zájmu podpory mezinárodního společenství. Tato opatření byla podkladem pro následné akce, zvláště pro převzetí odpovědnosti za řízení útvarů ISAF v Afghánistánu a podporu Polska při administrativní správě jedné oblasti v Iráku.⁶⁹

V roce 2002 NATO organizovalo další významnou konferenci týkající se problematiky terorismu – dvoudenní mítink 13. a 14. června ve Vídni s názvem Mezinárodní bezpečnost a boj proti terorismu.⁷⁰ Základem jednání byly politické a strategické procesy na

⁶⁴ *Major EAPC seminar on combating terrorism* [online]. Nato.int, 27. února 2002 [cit. 10. března 2017]. Dostupné na <<http://www.nato.int/docu/conf/2002/c020222a.htm>>.

⁶⁵ FOLTIN, Pavel, ŘEHÁK, David. Mezinárodní spolupráce v boji proti terorismu. *Obrana a strategie*, 2007, roč. 7, č. 1.

⁶⁶ *THE PRAGUE SUMMIT AND NATO'S TRANSFORMATION* [online]. Nato.int [cit. 10. března 2017]. Dostupné na <<http://www.nato.int/docu/rdr-gde-prg/rdr-gde-prg-eng.pdf>>.

⁶⁷ *The Partnership Action Plan against Terrorism* [online]. Nato.int, 16. února 2016 [cit. 10. března 2017]. Dostupné na <http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50084.htm>.

⁶⁸ *Resolution 1373 (2001)* [online]. Un.org, 28. září 2001 [cit. 10. března 2017]. Dostupné na <[http://www.un.org/en/sc/ctc/specialmeetings/2012/docs/United%20Nations%20Security%20Council%20Resolution%201373%20\(2001\).pdf](http://www.un.org/en/sc/ctc/specialmeetings/2012/docs/United%20Nations%20Security%20Council%20Resolution%201373%20(2001).pdf)>.

⁶⁹ *NATO v 21. století* [online]. Eu-nato-osn.snadno.eu, 2004 [cit. 14. března 2017]. Dostupné na <http://eu-nato-osn.snadno.eu/nato_ve_21._stoleti.pdf>.

⁷⁰ *International conference on terrorism* [online]. Nato.int, 25. června [cit. 11. března 2017]. Dostupné na <<http://www.nato.int/docu/update/2002/06-june/e0613a.htm>>.

Blízkém východě. Zvláštní pozornost pak byla věnována jednotlivým hrozbám terorismu, úloze ozbrojených sil a možnostem konkrétní spolupráce v boji proti terorismu.⁷¹

V následujících letech se konaly další konference pod záštitou NATO, většinou zaměřené již na konkrétní oblast terorismu – březnu roku 2003 zasedání o kyberterorismu, v lednu 2004 o zbraních hromadného ničení, v květnu 2005 o možnostech řešení otázky terorismu.⁷²

Každoroční odborné zasedání EAPC se taktéž zabývala problematikou terorismu, například zasedání ministrů zahraničí NATO za účasti členských zemí EAPC v červnu 2003 v Madridu, zasedání civilních krizových expertů pořádané Euroatlantickým koordinačním centrem pro pohromy v květnu roku 2004 v chorvatském Dubrovniku či vůbec první bezpečnostní fórum EAPC konané od 24. do 25. května 2005 ve švédském Are.⁷³

Velmi důležitou byla konference národních ředitelů pro vyzbrojování (Conference of National Armaments Directors, CNAD)⁷⁴, konaná v rámci zasedání NATO 6. a 7. května 2004. Přinesla totiž výraznější posun v boji proti terorismu vymezením několika bodů oblastí. Setkání se zúčastnily všechny členské země NATO, tématem byla opět obecně obrana proti terorismu, avšak byl představen významný soubor projektů vedoucích ke zvýšení možností Aliance v rámci ochrany obyvatelstva i vojenských jednotek před teroristickými útoky. Zároveň byl v rámci téže konference vypracován návrh programu obrany proti terorismu a vymezeno osm oblastí, ve kterých se předpokládá možnost úspěchu. Tento Program obrany proti terorismu (Defence Against Terrorism, DAT Programme) byl schválen jako součást širokého souboru opatření vedoucích k posílení Aliance v boji proti terorismu čelními představiteli NATO na summitu v Istanbulu z června roku 2004. Mezi těchto osm oblastí patří: snižování zranitelnosti velkých letadel před přenosnými střelami země-vzduch, ochrana přístavů a plavidel proti pozemním a mimopozemním útokům, obrana proti improvizovaným výbušným zařízením, detekce a zničení chemických, biologických a jaderných zbraní, nové technologie pro zpravodajské služby, sledování a rozpoznání teroristických aktivit. Na summitu v Istanbulu byl také opětovně zdůrazněn význam pomoci ze strany EAPC v boji proti terorismu.⁷⁵

⁷¹ FOLTIN, Pavel, ŘEHÁK, David. Mezinárodní spolupráce v boji proti terorismu. *Obrana a strategie*, 2007, roč. 7, č. 1.

⁷² *NATO and the fight against terrorism* [online]. Nato.int, 2008 [cit. 11. března 2017]. Dostupné na <http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_publications/20120116_response_to_terrorism2008-e.pdf>.

⁷³ FOLTIN, Pavel, ŘEHÁK, David. Mezinárodní spolupráce v boji proti terorismu. *Obrana a strategie*, 2007, roč. 7, č. 1.

⁷⁴ *NATO to enhance defense against terrorism* [online]. Nato.int, 12. května, 2004 [cit. 11. března 2017]. Dostupné na <<http://www.nato.int/docu/update/2004/05-may/e0506a.htm>>.

⁷⁵ tamtéž

Teroristické útoky na školu v ruském Beslanu⁷⁶ podnítily NATO a Rusko k jednání, které se uskutečnilo 9. prosince 2004 v Bruselu na úrovni ministrů zahraničí, v jehož rámci byl odsouhlasen Akční plán proti terorismu. Tento dokument udává kvalitativně nový směr ve spolupráci NATO – Rusko v rámci boje proti terorismu ve třech rozhodujících oblastech: v prevenci před terorismem, v boji s teroristickými aktivitami a ve zvládnutí následků teroristických činů.⁷⁷ Další a zároveň poslední schůzka v rámci spolupráce NATO - Rusko proběhla 11. dubna 2011. Strany se navzájem ujistily, že spolupráce funguje. Ke třem rozhodujícím oblastem boje proti terorismu z roku 2004 však přibyla čtvrtá, a to doplnění dalšího mezinárodního úsilí.⁷⁸ Vzhledem k tomu, že hrozba terorismu je přeshraniční, je potřeba hledat spojence v boji proti ní např. na půdě OSN a společně koordinovat postup, aby nedocházelo k duplikování snah jednotlivých aktérů. Spolupráce však utichla po událostech na Ukrajině, po ruského zapojení do nich a po anexi Krymu.⁷⁹

Další krok v boji proti terorismu podniklo NATO roku 2006, kdy byl realizován a spuštěn Program protiteroristického technologického výzkumu NATO (NATO Counter-terrorism Technology Development Programme, NCTDP), což je webová služba sloužící rychlému šíření naléhavých požadavků kteréhokoliv státu Aliance. Na tom, že „*terorismus, zvyšující globální rozsah svých činů, a zároveň rozšiřování zbraní hromadného ničení, budou hlavními hrozbami pro Alianci v následujících deseti až patnácti letech*“⁸⁰ se v témže roce na summitu v Rize shodli lídři NATO.

⁷⁶ *Beslan School Siege Fast Fact* [online]. Cnn.com, 15. srpna, 2016 [cit. 11. března 2017]. Dostupné na <<http://edition.cnn.com/2013/09/09/world/europe/beslan-school-siege-fast-facts/>>.

⁷⁷ *NATO-Russia Council Action Plan on Terrorism* [online]. Nato.int, 15. dubna, 2011 [cit. 11. března 2017]. Dostupné <http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_72737.htm?selectedLocale=en>.

⁷⁸ tamtéž

⁷⁹ EICHLER, Jan. Mezinárodní souvislosti války na Ukrajině. *Vojenské rozhledy*, 2015, roč. 24, č. 1, s. 5-19.

⁸⁰ *Riga Summit Declaration* [online]. Nato.int, 27. února 2009 [cit. 13. března 2017]. Dostupné na <<http://www.nato.int/docu/pr/2006/p06-150e.htm>>.

4 Strategická koncepce NATO z roku 2010

Poslední koncepce z roku 1999 na konci prvního desetiletí nového milénia již neodrážela realie světa 21. století. Zadání vypracovat klíčový alianční dokument, Strategickou koncepci NATO⁸¹, pochází ze summitu NATO v Kehl u Štrasburku z dubna roku 2009. Tato koncepce by měla nově pojmenovat, utřídit a priorizovat výzvy, na něž má Aliance reagovat, čímž bude usnadněno dosahování konsenzu v rámci 28členné aliance.⁸²

4.1 Cesta k novému strategickému konceptu NATO

V každé skupině, která čítá více členů, dochází k roztržkám, neshodám a kompromisům. Severoatlantická Aliance není v tomto ohledu výjimkou. Rozdílnost názorů jejích členů v době před přijetím Nové strategické koncepce lze dobře ilustrovat na sporu mezi USA na straně jedné a Francií, Německem, Belgií a Lucemburskem na straně druhé, který se týkal vybudování samostatného evropského velitelství. Americký velvyslanec při NATO tuto iniciativu evropských členských států označil za jedno z největších ohrožení transatlantických vztahů vůbec. Ministr obrany Spojených států zároveň pohrozil stažením velitelství NATO z Belgie v reakci na snahu belgické levice prosadit stíhání podezřelých válečných zločinců kdekoli na světě, což Spojené státy chápaly jako zřejmý útok na americkou suverenitu v této oblasti. Dalším důkazem neshod budiž 41. bezpečnostní konference v Mnichově z roku 2005, konkrétně pak prohlášení tehdejšího německého kancléře Gerharda Schrodera, že „NATO už není tím místem, kde by spojenci chtěli konzultovat a koordinovat své strategie“.⁸³ V Německu však došlo k výměně politické reprezentace, na místo kancléře byla zvolena Angela Merkelová, která již na další, 42. bezpečnostní konferenci v Mnichově, vyzvala k vytvoření nového konceptu. Rivalita mezi členy Aliance ustoupila přesvědčení, že strategický kurz NATO se musí změnit.

Dle původních plánů měl být Nový strategický koncept schválen v roce 2009 při šedesátiletém výročí prvního summitu, obdobně jako předešlý dokument při padesátiletém

⁸¹ *Strategic Concept For the Defence and Security of The Members of the North Atlantic Treaty Organisation* [online]. Nato.int [cit. 13. března 2017]. Dostupné na <<http://www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf>>.

⁸² *Nová strategická koncepce NATO* [online]. Natoaktual.cz [cit. 13. března 2017]. Dostupné na <http://www.natoaktual.cz/strategicka-koncepce-05z-/na_analyzy.aspx?y=na_analyzy/strategicka-koncepce.htm>.

⁸³ RINGSMOSE, Jens, RYNNING, Sten. *COME HOME, NATO? THE ATLANTIC ALLIANCE'S NEW STRATEGIC CONCEPT*. Post322.org, 2009 [cit. 24. března 2017]. Dostupné na <http://www.post322.org/www.Post322.org/NATO_News_files/2009%2003%2010%20-%20DIHS%20Report%20-%20NATOs%20New%20Strategic%20Concept.pdf>.

výročí v roce 1999. Koncept byl opožděn z několika důvodů, mezi které patří již zmíněná nejednotnost názorů členů Aliance na její další směřování. Předčasná diskuze v rámci tvorby nové strategie by mohla tyto rozepře ještě prohloubit a odhalit před veřejností. Dalším důvodem zdržení byla politická situace ve Spojených státech, kde v lednu roku 2009 nastupoval do úřadu nový prezident Barack Obama. Tak v roce 2009 vznikl pouze dokument Declaration on Alliance Security, DAS⁸⁴, přijatý na summitu Strasbourg-Kehl. Tento dokument, zadaný již na bukurešťském summitu v roce 2008, měl artikulovat vize a úlohu Aliance ve světě nových hrozeb 21. století. DAS připravil cestu k Novému strategickému konceptu, ten oproti předešlým strategiím, které byly připravovány Radou NATO, bude v gesci generálního tajemníka NATO, který tak za něj bude odpovědný. Zde sledujeme podobnost s tvorbou bezpečnostních strategií EU.⁸⁵ Samotný Nový strategický koncept bezprostředně vychází ze zprávy expertů⁸⁶, která obsahuje analýzy bezpečnostního prostředí, aktuálních hrozeb a klíčových úkolů Aliance.

4.2 Zpráva skupiny expertů k Nové strategické koncepci

Jak již bylo několikrát zmíněno, tak i v době vypracovávání této zprávy bylo zřejmé, že prostředí, ve kterém se Aliance nacházela, a úkoly, které před touto institucí kolektivní obrany ležely, doznaly od roku 1999 zásadních změn. Mezi novými výzvami hrál prim mezinárodní terorismus, jehož hrozba se výrazně zvýšila, tehdy aktuální mise v Afghánistánu a otázka budování společné protiraketové obrany NATO. Nominovaní experti pod vedením bývalé ministryně zahraničí Spojených států Madeleine Albrightové měli za úkol vyprodukovat analytický dokument, který bude důsledně pojmenovávat hlavní otázky stojící před NATO v současnosti a naznačovat možné cesty, kterými by se Aliance měla vydat v následujících letech.⁸⁷

V následujících podkapitolách bude věnována pozornost pouze bezpečnostnímu prostředí, klíčovému úkolům Aliance, jejím silám a schopnostem. Partnerství a politické a organizační otázky, kterými se zpráva expertů taktéž zabývá, budou vzhledem k tématu práce vynechány.

⁸⁴ *Declaration on Alliance Security* [online]. Nato.int, 2009 [cit. 25. března 2017]. Dostupné na <http://www.nato.int/cps/en/natohq/news_52838.htm>.

⁸⁵ JUNEK, Robert. Nový strategický koncept NATO a jeho možné implikace pro schopnosti a použití AČR. *Obrana a strategie*, 2011, č. 1, s. 86–99.

⁸⁶ *NATO 2020: Assured Security; Dynamic Engagement. Analysis and Recommendations of the Group of Experts on a New Strategic Concept for NATO* [online]. Nato.int, 2010 [cit. 25. března 2017]. Dostupné na <http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_63654.htm>.

⁸⁷ ZETOCHA, Karel. Strategická koncepce NATO: Významný krok na cestě k vojenskému a politickému vymezení Aliance. *Vojenské rozhledy*, 2010, roč. 19, č. 4, s. 3-14.

4.2.1 Bezpečnostní prostředí

Každá strategická rozvaha směřující do budoucna potřebuje analýzu prostředí, ve kterém daný subjekt, v tomto případě Aliance, bude fungovat. Expertní skupina při zpracování bezpečnostní analýzy vycházela z již existujících dokumentů, které se touto problematikou zabývaly.⁸⁸ Zpráva tak shrnuje známé hrozby vyplývající ze současného mezinárodního bezpečnostního prostředí, které je silně formováno fenoménem pokračující globalizace. Výslovně jmenuje:

- proliferace zbraní hromadného ničení,
- ambice mezinárodních teroristických skupin,
- přetrvávající regionální, nacionální, etnické a náboženské konflikty,
- rostoucí světová závislost na zranitelných informačních systémech,
- soupeření o strategické zdroje,
- demografické změny v kombinaci s problémy chudoby, hladu, nelegální migrace a epidemie,
- důsledky poškození životního prostředí.⁸⁹

Globalizace ve svém důsledku pro Alianci znamená, že události v jedné části světa mohou mít či mají okamžitý účinek a dopady kdekoliv jinde. V budoucnu je tak potřeba reagovat i na události, které bezprostředně neohrožují teritorium členů NATO. V euro-atlantické oblasti bude tak základem spolupráce mezi NATO a EU, i když vypuknutí ozbrojeného konfliktu je v této oblasti velmi málo pravděpodobné. Významnou roli při formování bezpečnostního prostředí v euro-atlantickém prostoru bude nadále sehrávat Rusko. Kvalita spolupráce mezi NATO a touto velmocí bude důležitým faktorem. Nový strategický koncept je tudíž příležitostí pro sjednocení přístupu jednotlivých členů Aliance k Rusku.⁹⁰

Pro tehdejší i současné NATO je klíčový vývoj ve státech Střední Asie. Události na Středním východě budou i nadále ovlivňovat bezpečnost členů Aliance. Zde se jedná především o nárůst extremismu, arabsko-izraelský konflikt či politiku iránské vlády.

V pacifické oblasti, kde jsou hlavními mocnostmi Čína, Japonsko, Jižní Korea, Indie a Austrálie, zůstávají zdroje nestability dlouhodobě stejné. Jde především o spory mezi

⁸⁸ Např. Future Strategic Enviroment 2025 nebo Multiple Futures Project: Navigation towards 2030, NATO Supreme Allied Commander Transformation.

⁸⁹ *NATO 2020: Assured Security; Dynamic Engagement. Analysis and Recommendations of the Group of Experts on a New Strategic Concept for NATO* [online]. Nato.int, 2010 [cit. 25. března 2017]. Dostupné na <http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_63654.htm>.

⁹⁰ ZETOCHA, Karel. Strategická koncepce NATO: Významný krok na cestě k vojenskému a politickému vymezení Aliance. *Vojenské rozhledy*, 2010, roč. 19, č. 4, s. 3-14.

Pákistánem a Indií, nevypočitatelnou vládu Severní Koreje a její nukleární program, či spory o ostrovy v Jihočínském moři.

Aliance by dle skupiny expertů neměla v Novém strategickém konceptu opomenout problematická místa v Africe. Zde hlavně Demokratickou republiku Kongo, Somálsko a Súdán. I za situace, kdy africké vlády deklarují odhodlání řešit vlastní regionální problémy prostřednictvím Africké unie či samostatně, musí být Aliance připravena reagovat na případné požadavky na uskutečnění misí na udržení míru, na vedení protiteroristických operací a asistenci při vojenském výcviku.

Do aktivit v oblasti Latinské Ameriky a Karibiku s výjimkou humanitárních krizí NATO zapojení nepředpokládá.⁹¹

Expertní zpráva z analýzy bezpečnostního prostředí a regionálního vývoje vyvozuje tyto závěry:

- konvenční útok na členy Aliance je nepravděpodobný, avšak tato možnost nemůže být nikdy zcela ignorována,
- nejpravděpodobnější hrozby pro NATO jsou nekonvenční, a to především:
 - útok prostřednictvím balistických raket,
 - úder mezinárodních teroristických skupin,
 - různé typy kybernetických útoků,
- nebezpečí plynoucí z nekonvenčních hrozeb vyžaduje konkrétní reakci ze strany Aliance včetně definice vlastní bezpečnosti, zvážení působnosti článku 5 smlouvy, strategie odstrašení nekonvenčních útoků, vojenské transformace a schopnosti rychlého rozhodování NATO.⁹²

4.2.2 Klíčové úkoly Aliance

Vzhledem k neustále se opakujícímu tématu významu další existence NATO se i ve zprávě expertů objevují čtyři základní skupiny úkolů, které mají redefinovat účel samotné existence Severoatlantické aliance.

Prvním úkolem Aliance v následujícím desetiletí po přijetí Nového strategického konceptu musí být udržení schopnosti odstrašit a v případě bezprostředního ohrožení i odrazit útok dle článku 5 smlouvy. K použití tohoto článku o kolektivní obraně musí existovat

⁹¹ ZETOCHA, Karel. Strategická koncepce NATO: Významný krok na cestě k vojenskému a politickému vymezení Aliance. *Vojenské rozhledy*, 2010, roč. 19, č. 4, s. 3-14.

⁹² NATO 2020: *Assured Security; Dynamic Engagement. Analysis and Recommendations of the Group of Experts on a New Strategic Concept for NATO* [online]. Nato.int, 2010 [cit. 25. března 2017]. Dostupné na <http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_63654.htm>.

precizní definice poskytující vodítka pro alianční plánování a zároveň musí být zřetelné i pro případné protivníky. Zde narážíme na problém. Zatímco konvenční útok představuje jasnou a snadno identifikovatelnou hrozbu, v případě útoků nekonvenčních typů, jako jsou kybernetické či teroristické, lze mnohem obtížněji definovat bod, při kterém by měly být spuštěny akce dle článku 5.

Druhým klíčovým úkolem Aliance je schopnost formovat bezpečnostní prostředí v euro-atlantickém prostoru. Nový strategický koncept musí definovat roli NATO jako obránce vlastních zájmů a zároveň přispěvatele k mírovému řešení konfliktů ve všech částech tohoto regionu.

Třetím klíčovým úkolem pro Alianci bude její role jako fóra pro bezpečnostní konzultace. 28členná Aliance skýtá jedinečnou příležitost pro poskytnutí prostoru pro konzultace bezpečnostních i dalších problémů mezi jejími členy a oběma stranami Atlantiku. Z důvodu, že ne všechny bezpečnostní hrozby a otázky s nimi spojené a priori spadají pod článek 5 smlouvy, musí Aliance disponovat nástroji pro vzájemné konzultace a hledání společných řešení v širším prostoru, než je ohrožení dle článku 5. Zde by měla být více využívány ustanovení článku 4, otevírající prostor právě pro vzájemné bezpečnostní konzultace mezi členy Aliance.

Čtvrtým a posledním z klíčových úkolů je posílení spolupráce Aliance s dalšími aktéry mezinárodního prostředí.⁹³ Této problematice byla ve zprávě expertů věnována samostatná část.

Minimálně stejnou pozornost si však zaslouží samotné alianční síly a jejich schopnost reagovat na již vymezené hrozby.

4.2.3 Alianční síly a schopnosti

Posilování schopností reagovat na vymezené hrozby a transformace ozbrojených sil představuje nejdůležitější úkol současné Aliance. Navzdory přijetí řady politických dokumentů věnovaných této problematice od roku 1999, mezi které patří iniciativa obranných schopností, závazky k posilování schopností z pražského summitu přijaté v reakci na události z roku 2001, rozhodnutí o budování sil rychlé reakce NATO, vytvoření aliančního velitelství pro transformaci z téhož summitu či přijetí všeobecné politické směrnice na summitu v Rize roku 2006, zpráva expertů uvádí, že transformace sil Aliance probíhá jen velmi pomalu. Jako

⁹³ ZETOCHA, Karel. Strategická koncepce NATO: Významný krok na cestě k vojenskému a politickému vymezení Aliance. *Vojenské rozhledy*, 2010, roč. 19, č. 4, s. 3-14.

hlavní důvod vnímá omezené investice evropských členů NATO do obrany.⁹⁴ Pomyslné nůžky v oblasti investic do armády se čím dál tím více rozevírají zvláště mezi Spojenými státy na straně jedné a evropskými členy na straně druhé. Tato značná nevyváženost působí problémy a do budoucna může ohrozit soudržnost celé Aliance.⁹⁵

Dle zprávy by Nový strategický koncept NATO měl jasně definovat směr další transformace schopností Aliance. Ta bude k plnění svých úkolů v následující dekádě potřebovat flexibilní, rychle rozmístitelné, síťově propojené a udržitelné síly, které budou schopné plnit celé spektrum aliančních úkolů za přijatelnou cenu.⁹⁶ Jedná se zejména o tyto následující vzájemně spolu související vojenské mise:

- schopnost rozmístění a udržení expedičních schopností i nad rámec smluvních závazků, pokud to bude nutné k prevenci útoku na území Aliance, či k ochraně práv a zájmů členů NATO,
- odstrašení, prevence a obrana proti jakékoli hrozbě agrese nebo útoku, tak aby byla zajištěna politická suverenita a územní integrita každého člena Aliance dle článku 5 smlouvy,
- bránění oblasti Aliance proti celému spektru nekonvenčních hrozeb ve spolupráci s partnery a civilními institucemi,
- samotná pomoc utvářet a udržovat stabilní mírové prostředí, poskytovat vojenský a policejní výcvik a koordinovat tyto aktivity.⁹⁷

Pro dosažení potřebné úrovně schopností pro splnění úkolů plynoucích z charakteru výše uvedených vojenských misí, musejí členové NATO bezpodmínečně navýšit výdaje na obranu. Skupina expertů mimo vojenské mise identifikuje několik oblastí konvenčních obranných potřeb, na které by se Aliance měla soustředit. Terorismus však nespadá do kategorie konvenčních hrozeb pro Alianci.

Naopak v oblasti nových nekonvenčních hrozeb, ve které je mezinárodní terorismus nejaktuálnější hrozbou, je dle zprávy expertů nutné posilovat stávající schopnosti Aliance. Ačkoli NATO sehrávalo klíčovou roli v boji proti extremismu např. na území Afghánistánu,

⁹⁴ NATO 2020: *Assured Security; Dynamic Engagement. Analysis and Recommendations of the Group of Experts on a New Strategic Concept for NATO* [online]. Nato.int, 2010 [cit. 25. března 2017]. Dostupné na <http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_63654.htm>.

⁹⁵ ZETOCHA, Karel. Strategická koncepce NATO: Významný krok na cestě k vojenskému a politickému vymezení Aliance. *Vojenské rozhledy*, 2010, roč. 19, č. 4, s. 3-14.

⁹⁶ tamtéž

⁹⁷ NATO 2020: *Assured Security; Dynamic Engagement. Analysis and Recommendations of the Group of Experts on a New Strategic Concept for NATO* [online]. Nato.int, 2010 [cit. 25. března 2017]. Dostupné na <http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_63654.htm>.

obrana samotného území Aliance zůstává mimo rámec Severoatlantické smlouvy a je především záležitostí organizací vnitřní bezpečnosti jednotlivých členů. Aliance může v omezené míře přispívat svými schopnostmi, informacemi a v případě žádosti asistovat při zvládnání následků teroristického útoku. Experti doporučují, aby se pozornost Aliance v rámci obrany proti terorismu soustředila na vývoj nových technologií.⁹⁸

Nakolik se závěry skupiny expertů promítly do finálního textu Nového strategického konceptu NATO či jak se členským státům daří naplňovat novou strategii po jejím přijetí je tématem další kapitoly.

4.3 Analýza strategické koncepce NATO z roku 2010

Severoatlantická aliance v roce 2010 již po sedmé od svého vzniku hledala a připravovala novou strategickou koncepci. V době jejího vzniku jí bylo opravdu potřeba. Zejména v situaci, kdy musely být zvyšovány počty vojáků v Afghánistánu a zároveň přesněji vytyčeny cíle afghánské operace tak, aby více motivovaly spojence k účasti a hlavně k jejímu úspěšnému dokončení.⁹⁹ Přes mnohá vzletná prohlášení je nová strategická koncepce pouze evolucí předešlé koncepce z roku 1999. Revoluční dokument z ní dělá až právě historický kontext, ve kterém byla přijímána. Zachovat kontinuitu, to byl jeden z cílů tvůrců koncepce. Základní úkol Aliance tak zůstává stejný – zajistit mír a svobodu pro členské státy na bázi vzájemné solidarity.¹⁰⁰

Nová strategická koncepce musela splnit řadu požadavků, z nichž některé si byly navzájem, ať už přímo, či nepřímo, protikladné nebo alespoň obtížně slučitelné, vyžadujících tak stylistickou a diplomatickou obratnost tehdejšího generálního tajemníka NATO Anderse Fogh Ramussena, v jehož kompetenci bylo formulovat finální text koncepce. Nová strategická koncepce měla mimo jiné sloužit jako tzv. nástroj veřejné diplomacie NATO, což znamená, že musela být natolik srozumitelná, aby si ji mohli přečíst a rozumět jí běžní občané, ale zároveň dostatečně sofistikovaná, aby umožnila partnerům a zejména nepřátelům Aliance poznat klíčové aspekty její politiky. Měla tak nelehký úkol kombinovat rovinu obecnou a konkrétní. Měla obsáhnout jak deklaraci alianční identity, zájmů, hodnot a ambicí sdílených

⁹⁸ ZETOCHA, Karel. Strategická koncepce NATO: Významný krok na cestě k vojenskému a politickému vymezení Aliance. *Vojenské rozhledy*, 2010, roč. 19, č. 4, s. 3-14.

⁹⁹ DOBROVSKÝ, Luboš. *NATO a nová strategická koncepce* [online]. Natoaktual.cz, 11. ledna 2010 [cit. 8. dubna 2017]. Dostupné na <http://www.natoaktual.cz/nato-a-nova-strategicka-koncepce-day-na_analyzy.aspx?c=A100111_090331_na_analyzy_m02>.

¹⁰⁰ KRÍŽ, Zdeněk. *Nová koncepce NATO ve světle okouzlení Ruskem a afghánského angažmá* [online]. Natoaktual.cz, 31. prosince [cit. 8. dubna 2017]. Dostupné na <http://www.natoaktual.cz/nova-koncepce-nato-ve-svetle-okouzleni-ruskem-a-afghanskeho-angazma-11a-na_analyzy.aspx?c=A101213_151420_na_analyzy_m02>.

jejími členy, tak popis faktických opatření vedoucích k jejich naplnění. Měla obsahovat také obnovení vztahů NATO s Ruskem, a dále ujištění nových členů o věrohodnosti aliančních obranných závazků. Kyvadlo příliš vychýlené ve prospěch zahraničních misí měla vrátit zpět k obraně teritoria členských zemí, ale zároveň měla zachovat relevanci NATO v řízení globální bezpečnosti. Měla vyjádřit alianční podporu Obamově vizi bezjaderného světa, zároveň však potvrdit, že NATO zůstává silnou aliancí založenou na jaderném odstrašení.¹⁰¹ Skutečných nebo zdánlivých protikladů, které musela nová koncepce sladit, bylo mnoho.

I v nové strategické koncepci je potvrzeno, že tradiční garance kolektivní obrany nadále zůstávají základním a nejdůležitějším stavebním kamenem Aliance.¹⁰² Potvrzení platnosti a věrohodnosti článku 5 bylo tak jedním z nejméně problematických bodů summitu v Lisabonu. V této souvislosti koncepce výslovně potvrzuje důležitost rutinních aktivit v podobě obranného plánování pokrývajícího celé území NATO a společných vojenských cvičení. Tento přístup Aliance k problematice věrohodnosti obranných závazků byl středoevropskými politiky, a nejen jimi, s úlevou uvítán. Soudržnost a kredibilita obranných garancí však nakonec závisí na politické vůli jednotlivých členských států.¹⁰³

Zároveň můžeme pozorovat rovnovážnější vztah mezi obranou území a obyvatelstva členských zemí na jedné straně a zapojením Aliance do globální bezpečnosti na straně druhé. Hovoříme o tzv. komplexní teritoriální ochraně, kdy nová koncepce adaptuje koncept teritoriální obrany na aktuální bezpečnostní prostředí. Dokument používá v této souvislosti výraz „safety“ (v překladu *bezpečí, jistota*). Zde můžeme pozorovat rozdíl oproti koncepci z roku 1999, ve které se objevuje tradiční pojem „security“ (v překladu *bezpečnost*).¹⁰⁴ Podobně jako v poslední koncepci je i v té současné zdůrazněno nízké riziko přímé vojenské agrese proti území členského státu Aliance.

Pojmenování hlavních bezpečnostních hrozeb zůstává takřka stejné, avšak dochází zde ke změně priorit. Za hlavní bezpečnostní hrozby je označeno šíření zbraní hromadného ničení, terorismus, extremismus a nestabilita za hranicemi členských států NATO. Jakými kroky chce Aliance tato rizika eliminovat? I zde je možné pozorovat velkou míru kontinuity s minulostí.

¹⁰¹ JIREŠ, Jan. *Nová strategická koncepce NATO: mezi tradicí a inovací* [online]. Natoaktual.cz, 29. listopadu 2010 [cit. 8. dubna 2017]. Dostupné na <http://www.natoaktual.cz/nova-strategicka-koncepce-nato-mezi-tradici-a-inovaci-p09-/na_analyzy.aspx?c=A101129_142807_na_analyzy_m02>.

¹⁰² *Strategic Concept For the Defence and Security of The Members of the North Atlantic Treaty Organisation* [online]. Nato.int [cit. 8. dubna 2017]. Dostupné na <<http://www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf>>.

¹⁰³ JIREŠ, Jan. *Nová strategická koncepce NATO: mezi tradicí a inovací* [online]. Natoaktual.cz, 29. listopadu 2010 [cit. 8. dubna 2017]. Dostupné na <http://www.natoaktual.cz/nova-strategicka-koncepce-nato-mezi-tradici-a-inovaci-p09-/na_analyzy.aspx?c=A101129_142807_na_analyzy_m02>.

¹⁰⁴ tamtéž

Dle nové strategie má být primárním nástrojem princip jaderného odstrašení a NATO má být schopné jak kolektivní obrany, tak operací mimo teritorium členských států.¹⁰⁵ Protiraketová obrana, zajišťování energetické a kybernetické bezpečnosti a ochrana území NATO před teroristickými útoky tak představují stěžejní komponenty komplexního přístupu k zajišťování bezpečnosti v současném vysoce globalizovaném a propojeném světě.¹⁰⁶

Zamyslíme-li se však nad tím, jakým směrem se od přijetí této Strategické koncepce vyvíjel mezinárodní terorismus, musíme říci, že nástroje NATO pro ochranu proti němu působí zastarale. V případech teroristických útoků na území členských, většinou evropských, států Aliance, kdy útočí radikalizovaní jedinci či malé organizované skupiny, je těžké hovořit o komplexní ochraně celého území NATO, o aktivaci článku 5 a odvetných akcích zabraňujících dalším krvavým útokům. Neútočí totiž suverénní stát na další, jak tomu bylo v době vzniku Washingtonské smlouvy po druhé světové válce. Je složité lokalizovat nepřítel, a proto je nesmírně těžké se tomuto teroru efektivně bránit. Největší devízou, ochranným nástrojem Aliance, za který se její členové schovávají a na který spoléhají, že odradí jakéhokoliv případného „zájemce“ o válečný konflikt s kterýmkoliv aliančním členem, je již zmiňované jaderné odstrašení. Ono samotné má však nulový efekt na malé teroristické buňky a jednotlivce rozhodnuté spáchat teroristický útok kdekoliv v Evropě. Jaké další nástroje má tedy NATO k dispozici, když jsme svědky selhávání jeho hlavního trumfu? Jsou to zahraniční operace? Jejich úspěšnost bude podrobena zkoumání v závěrečné kapitole.

¹⁰⁵ KŘÍŽ, Zdeněk. *Nová koncepce NATO ve světle okouzlení Ruskem a afghánského angažmá* [online]. Natoaktual.cz, 31. prosince [cit. 8. dubna 2017]. Dostupné na <http://www.natoaktual.cz/nova-koncepce-nato-ve-svetle-okouzleni-ruskem-a-afghanskeho-angazma-11a-na_analyzy.aspx?c=A101213_151420_na_analyzy_m02>.

¹⁰⁶ JIREŠ, Jan. *Nová strategická koncepce NATO: mezi tradicí a inovací* [online]. Natoaktual.cz, 29. listopadu 2010 [cit. 8. dubna 2017]. Dostupné na <http://www.natoaktual.cz/nova-strategicka-koncepce-nato-mez-tradici-a-inovaci-p09-na_analyzy.aspx?c=A101129_142807_na_analyzy_m02>.

5 Plnění cílů NATO mimo území Aliance

Aliance operuje v prostředí nepřetržitých změn. Uvnitř tohoto vyvíjejícího se procesu NATO od konce studené války sehraává neodmyslitelnou roli v posilování euroatlantické bezpečnosti. Jeho politická role, rozšířené politické a vojenské partnerství, spolupráce a dialog s dalšími zeměmi, včetně Ruska a zemí Středomoří, neustálá otevřenost k přistoupení nových členů, spolupráce s dalšími mezinárodními organizacemi, operace na podporu míru, to vše odráží odhodlání Aliance formovat bezpečnost prostředí a posílit mír a stabilitu euroatlantického regionu, k čemuž mimořádně přispěly taktéž Organizace spojených národů (OSN), Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE), Západoevropská unie (ZEU) a samotná Evropská unie (EU).

Bez ohledu na fakt, že rozsáhlá konvenční agrese proti Alianci je vysoce nepravděpodobná, se možnost takovéto hrozby v dlouhodobé perspektivě objevuje. Bezpečnost Aliance zůstává vystavena rozsáhlé škále vojenských a nevojenských rizik, jež mohou působit v mnoha směrech a často jsou těžko předvídatelná.¹⁰⁷

Proto, aby Aliance byla schopna naplnit své cíle a dostát svým závazkům vůči členským státům, mezi které patří zejména zajištění míru a svobody, se v minulosti musela podívat dále do světa, za hranice svého teritoria.

5.1 Afghánistán

Odvážnou konstrukcí bylo po 11. září 2001 vyhlášení „obrané“ války proti „teroristickému útočníku“ s odvoláním se na článek 5 smlouvy NATO¹⁰⁸ a článek 51 Charty OSN¹⁰⁹ hovořící o obraně území členů paktu před agresorem. Teroristy bez státu a armády, útočící kdekoliv na světě, však lze těžko podřizovat normám mezinárodního práva.¹¹⁰ Zakládající členové Aliance však nemohli předvídat scénář nastalé situace použití článku 5. Možné okolnosti aktivace článku byly uvažovány zejména v souvislosti se sovětskou hrozbou za studené války. Dne 11. září 2001 však Sovětský svaz či Varšavská smlouva již dlouho neexistovaly a nebyla to Evropa, kdo byl konvenčním způsobem napaden třetím státem, což

¹⁰⁷ *Strategická koncepce aliance 1999* [online]. Smsjm.vse.cz, 2008 [cit. 17. dubna 2017]. Dostupné na <<http://smsjm.vse.cz/wp-content/uploads/2008/10/nato11.pdf>>.

¹⁰⁸ *Washingtonská smlouva. Plné znění zakládajícího dokumentu NATO* [online]. Natoaktual.cz. [cit. 18. února 2017]. Dostupné na <http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_summit/washingtonskasmlouva.htm>.

¹⁰⁹ *Charta Organizace spojených národů a Statut mezinárodního soudního dvora* [online]. Osn.cz, [cit. 12. dubna 2017]. Dostupné na <<http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>>.

¹¹⁰ ŠTĚPANOVSÝ, Jiří. NATO – kudy kam? *Listy*, roč. 2009, č. 4

se v době vzniku smlouvy jevílo jako nejpravděpodobnější možnost, ale byly to Spojené státy, které byly napadeny, a to nestátním aktérem za použití zcela nekonvenčních prostředků. Události začátku nového tisíciletí zkrátka předběhly zakládající smlouvu NATO.

Převzetím řízení strategické koordinace Mezinárodních pomocných a bezpečnostních sil (ISAF) v Afghánistánu se NATO v létě roku 2003 politicky zavázalo k dlouhodobé pomoci afghánské vládě a lidu. Tento závazek se stal viditelným znamením adaptace Aliance na bezpečnostní prostředí 21. století, důkazem, že Aliance je připravena a odhodlána se podílet na boji s terorismem a širokém mezinárodním úsilí o bezpečnost za euroatlantickou oblastí.

NATO v Afghánistánu čekaly velmi specifické úkoly. Prostřednictvím mezinárodních sil ISAF pomoci afghánským úřadům s přípravou základů nové společnosti. Útvary ISAF a celá Aliance procházely mnoha tvrdými zkouškami, počínaje operacemi v odlehlých, nebezpečných oblastech až po sestavování jednotek vyhovujících strategickým potřebám.¹¹¹ Zajištění trvalého úspěchu afghánské mise bylo stejně důležité pro NATO jako pro Afghánistán, zemi, která byla de facto více než dvacet let ve válce a která patřila k nejvíce zaminovaným oblastem na celém světě. Podle údajů Rozvojového plánu OSN bylo 70 % obyvatel, z celkového počtu 22 milionů, podvyživených a průměrný věk činil pouhých 40 let. Od chvíle, kdy se v zemi angažovalo NATO, byla učiněna mnohá opatření ke zlepšení situace.

V prosinci roku 2005 ministři zahraničních věcí zemí NATO odsouhlasili revizi Operačního plánu ISAF. Tato nová verze obsahovala však v zásadě stejné poslání mírových sil ISAF, tedy pomoc afghánské vládě při zajišťování bezpečnosti, usnadňování formování vládních institucí a pomoc při generální obnově země a humanitárních činnostech.¹¹²

Vývozem demokracie a jiných hodnot ekonomicky vyvinutějších zemí a společností do zemí, v nichž, tak jako v tehdejších i současném Afghánistánu, stále převládají kmenové a klanové struktury, však nelze zdůvodňovat násilné změny jejich tradičních režimů, pokud se tak neděje po dohodě v Radě bezpečnosti a s jejím souhlasem, který je předním dokladem o dodržení multilateralismu v konfliktních mezistátních vztazích.¹¹³ NATO se v Afghánistánu snažilo prosadit moderní způsoby organizace společnosti v etnicky roztržité zemi, jejíž nikoli nepodstatné části žijí v podmínkách evropského středověku. Toto úsilí generuje odpor

¹¹¹ CARP, Mihai. Budování stability v Afghánistánu [online]. Nato.int, 2012 [cit. 17. dubna 2017]. Dostupné na <<http://www.nato.int/docu/review/2006/issue1/czech/art2.html>>.

¹¹² *ISAF's mission in Afghanistan (2001-2014) (Archived)* [online]. Nato.int, 2015 [cit. 17. dubna 2017]. Dostupné na <http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_69366.htm>.

¹¹³ tamtéž

samo o sobě, odpor, který je dále posilován nezamýšlenými důsledky vojenských operací a s nimi spojenými civilními oběťmi. NATO se v Afghánistánu snažilo vytvořit moderní stát. Moderní stát v zemi, ve které nikdy neexistoval.¹¹⁴

Síly ISAF se samy nezapojovaly do protiteroristických operací, byly to vojenské sbory koalice vedené Spojenými státy a armády účastněné na operaci Trvalá svoboda, které se angažovaly v boji proti Talibánu, Al-Kaidě a dalším opozičním ozbrojeným složkám.¹¹⁵

Zatímco Aliance řídila Mezinárodní pomocné bezpečnostní síly, Washington zvolil operace mimo rámec NATO, a to s cílem zničení Talibánu a Al-Kaidy v Afghánistánu. Pro ilustraci odhodlání Spojených států stojí za připomenutí návštěva tehdejšího náměstka státního tajemníka USA Richarda Armitage na velitelství NATO, kde nepokrytě prohlásil: „*Nepřišel jsem k Vám, abych o něco žádal.*“¹¹⁶ Rozhodnutí Spojených států obejít se bez efektivní podpory NATO bylo odrazem amerického mínění o kapacitách Aliance již z dob kosovské operace v roce 1999, o limitech antiteroristických schopností NATO a rovněž touhy vyhnout se případným budoucím politickým problémům. Spojené státy spojovaly NATO pouze se „stanovením cílů“, což nebylo považováno za dostatečně účinný způsob operace. Spojené státy připustily, že NATO vykonalo velký kus práce od konce studené války, ale struktura Aliance nebyla evidentně schopna realizace protiteroristických operací ve Střední Asii. Kromě toho si Washington nepřál mít svázané ruce kvůli konsenzu uvnitř Severoatlantické rady v případě budoucích operací, jako byla například invaze do Iráku.¹¹⁷

Válka v Afghánistánu trvající od roku 2001 do roku 2014 musí v ústech spojenců působit hořkou pachutí. Americká intervence sice částečně dosáhla svého, kdy speciální jednotka 2. května 2011 zabil Usámu bin Ládina, kterého Spojené státy vinily z inscenace teroristického útoku na WTC a Pentagon z 11. září 2001, ale tento úspěch přišel až příliš pozdě po začátku války. Jednotky ISAF mající za hlavní cíl stabilizaci situace, obnovení státní moci a předání řízení země nově vzniklé vládě si taktéž nemohou říci, že byl tento jejich cíl naplněn. Situaci již v roce 2008, po útoku bojovníků radikálního hnutí Talibán na vesnici východně od hlavního města Kábulu, při kterém zabili deset francouzských vojáků, shrnul

¹¹⁴ KRÍŽ, Zdeněk. *Nová koncepce NATO ve světle okouzlení Ruskem a afghánského angazmá* [online]. Natoaktual.cz, 31. prosince [cit. 8. dubna 2017]. Dostupné na <http://www.natoaktual.cz/nova-koncepce-nato-ve-svetle-okouzleni-ruskem-a-afghanskeho-angazma-11a-na-analyzy.aspx?c=A101213_151420_na_analyzy_m02>.

¹¹⁵ *NATO and Afghanistan* [online]. Nato.int, 2016 [cit. 17. dubna 2017]. Dostupné na <http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_8189.htm>.

¹¹⁶ *U.S Deputy Secretary of State Armitage and NATO Secretary General Lord Robertson* [online]. Nato.int, 2001 [cit. 17. dubna 2017]. Dostupné na <<http://www.nato.int/docu/speech/2001/s010920a.htm>>.

¹¹⁷ GORKA, Sebestyén. *Aplikace článku 5 ve všech souvislostech* [online]. Nato.int, 2006 [cit. 17. dubna 2017]. Dostupné na <<http://www.nato.int/docu/review/2006/issue2/czech/art1.html>>.

Mark Carleton-Smith, který pro list Sunday Times o válce v zemi prohlásil: „*V této válce nevíťezíme. Jde spíš o snížení násilí na ovladatelnou úroveň, aby boje mohly být plně pod kontrolou afghánské armády.*“¹¹⁸ Z jeho vyjádření je patrné, že si uvědomuje, že nelze dosáhnout úplného zastavení násilí v zemi ani ho minimalizovat na úroveň zemí evropských. Nejednalo se totiž o válku proti armádě, za kterou by případnou kapitulaci mohl odevzdat její vrchní velitel. Takového protivníka nelze porazit konvenčními postupy boje. Jak se bezpečnostní situace v Afghánistánu vyvíjí dnes, ilustruje útok Talibanu z 21. dubna 2017 na místní armádní základnu. Dva sebevražední útočníci se odpálili uvnitř mešity, další začali střílet. Při útoku zahynulo 140 vojáků.¹¹⁹ O tři dny později afghánský ministr obrany Abdullah Habíbí a náčelník generálního štábu afghánské armády Kadam Šáh Šahím rezignovali na své funkce.¹²⁰

K snížení násilí na ovladatelnou úroveň nedošlo. Afghánský stát není svrchovanou mocí na svém území. Talibán je stále organizací schopnou zosnovat útok, při kterém usmrtí 140 příslušníků afghánské armády na jejich základně. Navíc do země pronikají buňky tzv. Islámského státu, destabilizující situaci v zemi stále více.

Někteří političtí pozorovatelé tvrdí, že evropské členské státy NATO nedokázaly podnítit masivní reakci na teroristickou hrozbu z důvodu nedostatku vnímání jim přímo hrozícího nebezpečí. Ze strany spojenců došlo ke ztrátě toho, co Philip Gordon z washingtonské společnosti Brookings nazývá „*glue*“ (v překladu *lepidlo*), které by drželo transatlantické společenství pohromadě. Navzdory rozhodnutí Washingtonu, že Spojené státy budou v Afghánistánu operovat samy, 14 z 19 spojenců NATO přispělo svými silami.¹²¹ Samotná aplikace článku 5 byla důležitá pro reorganizaci Aliance v uplynulém období a vybavení sil potenciálem pro operace, jako byly například ISAF. Ve skutečnosti tato situace uvedla v chod dodnes pokračující transformaci po období studené války. Během tohoto procesu vybudovala Aliance nové velící struktury, zavedla nové typy iniciativ, vyvinula protiteroristický potenciál a zřídila Síly rychlé reakce NATO. Působnost NATO se rozšířila

¹¹⁸ *Afghan victory hopes played down* [online]. News.bbc.co.uk, 5. října, 2008 [cit. 24. dubna 2017]. Dostupné na <http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/7653116.stm>.

¹¹⁹ *Afghánská armáda se po útoku Talibanu otrásá: Ministr obrany a náčelník štábu rezignovali* [online]. Eurozpravy.cz, 24. dubna, 2017 [cit. 24. dubna 2017]. Dostupné na <<http://zahranicni.eurozpravy.cz/asie-a-australie/187954-afghanska-armada-se-po-utoku-talibanu-otrasa-ministr-obrany-a-nacelnik-stabu-rezignovali/>>.

¹²⁰ MASHAL, Mujib. *2 Top Military Officials in Afghanistan Resign After Taliban Attack* [online]. 24. dubna, 2017 [cit. 24. dubna 2017]. Dostupné na <https://www.nytimes.com/2017/04/24/world/asia/afghanistan-taliban-defense-minister-resigns.html?_r=0>.

¹²¹ *NATO and Afghanistan* [online]. Nato.int, 2016 [cit. 17. dubna 2017]. Dostupné na <http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_8189.htm>.

daleko za hranice euroatlantické oblasti, a to právě operacemi v Afghánistánu, Iráku a dalších zemích.

5.2 Dílčí shrnutí

V souvislosti s válkou v Afghánistánu se ukázalo, že NATO není a nikdy nebylo společenstvím homogenních států. Důvodem jeho existence je poskytování různých výhod svým členům. Pro mnohé, a zvláště pro nové spojence, zůstává základním pilířem a devízou Aliance článek 5, ustanovení s velkým politickým významem. Jiní vidí hodnoty Aliance v praktických podmínkách během jejich nových úkolů a operací za hranicemi působnosti, které nejsou součástí tradičního válečného potenciálu, tak jako tomu bylo v případě ISAF. Další jsou ti, kteří věří, že NATO se dokázalo časem přizpůsobit novým výzvám a že článek 5 může být později chápán jako institut mající přímý vliv ne pro přímou invazi, ale pro způsoby, jakými spojenci kolektivně bojují proti nebezpečí mezinárodního terorismu. Výsledkem může být vytvoření „vícerychlostní“ Aliance, Aliance, která je schopna sloužit mnoha účelům takovým způsobem, aby uspokojila široké spektrum různých potřeb svých členů.¹²²

¹²² GORKA, Sebestyén. *Aplikace článku 5 ve všech souvislostech* [online]. Nato.int, 2006 [cit. 17. dubna 2017]. Dostupné na <<http://www.nato.int/docu/review/2006/issue2/czech/art1.html>>.

Závěr

V této práci jsem se zabýval rolí NATO a jejími změnami v boji proti terorismu po přelomovém roce 2001. Členské státy Aliance však nechápou obsah slova terorismus stejně. Při rozboru několika definic terorismu v prvních kapitolách práce jsem došel k závěru, že klíčové pojmy pro odlišení teroristického činu oproti jiným trestným činům se v zásadě objevují v každé z nich. Jedná se o tyto pojmové znaky: násilí, strach, politický, náboženský motiv, výhrůžky atd. Vypadá to, že každý si pod pojmem terorismus představí prakticky totéž. Samotný útok a jeho následek nás jako společnost svým rozsahem, intenzitou a způsobem vede k tomu, abychom ho za teroristický označili. Státy jsou tedy samy schopny vyhodnotit, že daný útok byl teroristickým činem a dle toho se zachovat vůči jeho pachateli. Přesto jsem na základě bližšího zkoumání problému došel k závěru, že shoda členských států Aliance na jednotné a přesné definici terorismu, kterou by státy následně převzaly do svých právních rádu, by prospěla boji proti tomuto společnému nepříteli, který by touto definicí získal přesné kontury.

Samotná existence Severoatlantické aliance byla od svého vzniku v roce 1949 podpisem Washingtonské smlouvy dvanácti zakládajícími zeměmi definována ideologickým konfliktem mezi Západem a Východem. Byla obrannou aliancí proti případnému pokusu Sovětského svazu o rozšíření svého vlivu ve světě. V poločase své existence, tedy po rozpadu Sovětského svazu a Varšavské smlouvy, tedy pominutí hrozby číslo jedna, si Aliance musela proti prognózám politických komentátorů ospravedlnit své další trvání. Významným milníkem byly útoky z 11. září 2001, po nichž to byl právě terorismus, který se zařadil mezi největší hrozby pro členské státy Aliance a tím zdůvodnil pokračování tohoto svazku. Dočkali jsme se také první aktivace článku 5 Washingtonské smlouvy o kolektivní obraně, i když i toto se neobešlo bez kontroverzí. Smlouva tak, jak byla sepsána v roce 1949, počítala spíše s konvenčním útokem nežli s teroristickým činem, za kterým nestojí představitelé konkrétního států. Spojené státy si však poradily a aktivaci článku obhájily.

Program NATO se projevuje v jeho strategických koncepcích, do kterých se promítají operační a dynamické aspekty dob, ve kterých jsou přijímány. V prvních strategických koncepcích se o terorismu nehovoří. Spíše se plánuje, jak se zachovat v případě útoku z východu – vypracováním ústupových cest k Rýnu, zpracováním Strategii předsunuté obrany, štítu a meče či pružné reakce.

Terorismus jako jedno z rizik ohrožujících bezpečnost Aliance byl poprvé definován až Strategickou koncepcí z roku 1999. Objevuje se zde také opora pro argumentaci Spojených států při aktivaci článku 5, kdy koncepce stanoví, že „jakýkoli útok na území spojenců z jakéhokoliv směru bude pokryt články 5 a 6 Severoatlantické smlouvy.“

Po útocích z 11. září 2001 se Aliance začala intenzivně věnovat hrozbě terorismu. Na důležitých summitech ve Varšavě a v Praze došlo ke spolupráci odborníků států EAPC, mezinárodních úřadů, vojenských úřadů NATO, OSN, OBSE či EU. Výsledkem byla Koncepce obrany proti terorismu. Během summitu v Praze byla upřesněna role NATO v boji proti terorismu orientací na vojenské protiteroristické koncepce a na specifické vojenské schopnosti nezbytné k realizaci tohoto nového poslání. I v současnosti účinné Strategické koncepce z roku 2010 zůstává pojmenování hlavních bezpečnostních hrozeb takřka stejné. Jsou jimi šíření zbraní hromadného ničení, nestabilita za hranicemi členských států NATO, terorismus a extremismus.

Události roku 2001 měly značný vliv na fungování Severoatlantické aliance. Terorismus se dostal na první příčky hrozeb pro členské státy a možná by měl figurovat na přičce nejvyšší, vzhledem k tomu, že neexistuje reálná možnost konvenčního útoku ze strany jakéhokoliv státu světa včetně Ruska proti území kteréhokoliv členského státu Aliance, která však je stále řazena mezi hrozby nejvyšší.

Při zkoumání, jakým směrem se vyvíjel mezinárodní terorismus a jakými nástroji Aliance disponuje pro boj s touto primární hrozbou, jsem dospěl k závěru, že nástroje NATO v boji proti němu jsou zastaralé. V případech teroristických útoků na území členských, většinou evropských, států Aliance, kdy útočí radikalizovaní jedinci či malé organizované skupiny, je těžké hovořit o komplexní ochraně celého území NATO, o aktivaci článku 5 a o odvetných akcích zabraňujících dalším krvavým útokům. Neútočí totiž suverénní stát na další, jak tomu bylo v době vzniku Washingtonské smlouvy po druhé světové válce. Je obtížné lokalizovat nepřítele, a proto je nesmírně těžké se tomuto teroru efektivně bránit. Největší devízou, ochranným nástrojem Aliance, za který se její členové schovávají a na který spoléhají, že odradí jakéhokoliv případného „zájemce“ o válečný konflikt s kterýmkoliv aliančním členem, je jaderné odstrašení. Ono samotné má však nulový efekt na malé teroristické buňky a jednotlivce rozhodnuté spáchat teroristický útok kdekoliv na území Aliance.

Pokus Severoatlantické aliance aktivně působit proti terorismu mimo své vlastní území jsem zkoumal v poslední kapitole, ve které jsem si vybral misi NATO v Afghánistánu. Válka, do které byla Aliance zapojena prostřednictvím sil ISAF, trvala od roku 2001 do roku 2014.

Měla za úkol stabilizovat afghánský stát, obnovení suverénní státní moci a předání řízení země nově vzniklé vládě. Došel jsem k závěru, že tohoto nebylo dosaženo. Již v roce 2008 situaci v Afghánistánu zhodnotil velitel britských sil Mark Carleton-Smith slovy: „*V této válce nezvítězíme. Jde spíš o snížení násilí na ovladatelnou úroveň, aby boje mohly být plně pod kontrolou afghánské armády.*“¹²³ Toho však také dosaženo nebylo, jak ilustruji na příkladu teroristického útoku Talibánu z 21. dubna 2017, při němž zahynulo 140 vojáku afghánské armády a po kterém na své funkce rezignovali ministr obrany a náčelník generálního štábu.

Závěrem bych chtěl říci, že výsledky, ke kterým jsem dospěl, jsem zklamán. Neschopnost Aliance pomoci svým členům v boji proti terorismu je evidentní. Na druhou stranu protiteroristická politika Aliance a její mechanismy se budou dále vyvíjet a fungovat jedině tehdy, budou-li to samy členské státy vyžadovat, a budou mít smysl pouze tehdy, budou-li zajišťovat činnosti, na které samy členské státy nebudou stačit.

¹²³ *Afghan victory hopes played down* [online]. News.bbc.co.uk, 5. října, 2008 [cit. 24. dubna 2017]. Dostupné na <http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/7653116.stm>.

Prameny a literatura

Monografie

- BRZYBOHATÝ, Marian a kol. *Terorismus a my*. Praha: Computer Press, 2001. 216 s.
- EICHLER Jan. Jak dál v boji proti globálnímu terorismu. *Obrana a strategie*, 2005, č. 1, s. 24.
- CHMELÍK, Jan. *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*. Praha: Linde, 2001, s. 26.
- CHOSSUDOVSKEY, Michel. *Válka a globalizace. Pravda o 11. září*. Praha: :intu:, 2003. 135 s.
- IBÁÑEZ, Luis de la Corte. *Logika terorismu*. Praha: Academica, 2009. 321 s.
- JONGMAN, Albert. *Political Terrorism: A new Guide to Actors, Authors, Concepts, Data Bases, Theories and Literature*. Transaction Publishers, 1988. s. 700.
- MARTIN, Gus. *Understanding terrorism. Challenges, Perspectives, and Issues*. London: Sage Publications, 2003, s. 32.
- PIKNA, Bohumil. *Mezinárodní terorismus a bezpečnost Evropské Unie (právní náhled)*. 1. vydání. Linde, 2006. s. 48.
- SANDLER, Todd. The analytical study of terrorism: Taking stock. *Journal of Peace Research*, roč. 51, č. 2, s. 257-271.

Odborné články

- BÍLKOVÁ, Veronika. Mezinárodní právo a terorismus. Definovat nedefinovatelné? *Trestněprávní revue*, 2010, č. 1, s. 11.
- EICHLER, Jan. Mezinárodní souvislosti války na Ukrajině. *Vojenské rozhledy*, 2015, roč. 24, č. 1, s. 5-19.
- FOLTIN, Pavel, ŘEHÁK, David. Mezinárodní spolupráce v boji proti terorismu. *Obrana a strategie*, 2007, roč. 7, č. 1.
- FUČÍK, Josef. *Stín jaderné války nad Evropou*. Praha: Mladá fronta, 2010. 232 s.
- GROVE, Gregory. Cyber attacks and International law. *Survival*, 2000, roč. 42, č. 3, s. 89-103.
- JORDAN, Robert. *Norstad: Cold War NATO Supreme Commander*. 1. vydání. New York: ST: MARTIN'S PRESS, INC., 2000. s. 209–210.
- JUNEK, Robert. Nový strategický koncept NATO a jeho možné implikace pro schopnosti a použití AČR. *Obrana a strategie*, 2011, č. 1, s. 86–99.
- ŠTĚPANOVSÝ, Jiří. NATO – kudy kam? *Listy*, roč. 2009, č. 4

ZETOCHA, Karel. Strategická koncepce NATO: Významný krok na cestě k vojenskému a politickému vymezení Aliance. *Vojenské rozhledy*, 2010, roč. 19, č. 4, s. 3-14.

Internetové zdroje

Afghánská armáda se po útoku Talibánu otřásá: Ministr obrany a náčelník štábu rezignovali [online]. Eurozpravy.cz, 24. dubna, 2017 [cit. 24. dubna 2017]. Dostupné na <<http://zahranicni.eurozpravy.cz/asia-a-australie/187954-afghanska-armada-se-po-utoku-talibanu-otrasa-ministr-obrany-a-nacelnik-stabu-rezignovali/>>.

Afghan victory hopes played down [online]. News.bbc.co.uk, 5. října, 2008 [cit. 24. dubna 2017]. Dostupné na <http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/7653116.stm>.

ARRC in NATO [online]. Arcc.nato.int [cit. 8. března 2017]. Dostupné na <<http://www.arcc.nato.int/page6814928>>.

CARP, Mihai. Budování stability v Afghánistánu [online]. Nato.int, 2012 [cit. 17. dubna 2017]. Dostupné na <<http://www.nato.int/docu/review/2006/issue1/czech/art2.html>>.

Countering terrorism [online]. Nato.int [cit. 9. března 2017]. Dostupné na <http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_77646.htm>.

Definice pojmu terorismus [online]. mvcr.cz, 29. července 2009 [cit. 5. března 2017]. Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/clanek/definice-pojmu-terorismus.aspx>>

DOBROVSKÝ, Luboš. *NATO a nová strategická koncepce* [online]. Natoaktual.cz, 11. ledna 2010 [cit. 8. dubna 2017]. Dostupné na <http://www.natoaktual.cz/nato-a-nova-strategicka-koncepce-day-/na_analyzy.aspx?c=A100111_090331_na_analyzy_m02>.

Euro-Atlantic Partnership Council [online]. Nato.int [cit. 9. března 2017]. Dostupné na <http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49276.htm>.

GORKA, Sebestyén. *Aplikace článku 5 ve všech souvislostech* [online]. Nato.int, 2006 [cit. 17. dubna 2017]. Dostupné na <<http://www.nato.int/docu/review/2006/issue2/czech/art1.html>>.

Historie NATO od prvních úvah až do současnosti [online]. Natoaktual.cz [cit. 8. března 2017]. Dostupné na <http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_summit/vzniknato.htm>.

Chronologie Severoatlantické aliance [online]. Natoaktual.cz [cit. 7. března 2017]. Dostupné na <http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_summit/historienato.htm>.

International conference on terrorism [online]. Nato.int, 25. června [cit. 11. března 2017]. Dostupné na <<http://www.nato.int/docu/update/2002/06-june/e0613a.htm>>.

ISAF's mission in Afghanistan (2001-2014) (Archived) [online]. Nato.int, 2015 [cit. 17. dubna 2017]. Dostupné na <http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_69366.htm>.

JIREŠ, Jan. *Nová strategická koncepce NATO: mezi tradicí a inovací* [online]. Natoaktual.cz, 29. listopadu 2010 [cit. 8. dubna 2017]. Dostupné na

<http://www.natoaktual.cz/nova-strategicka-koncepce-nato-mezi-tradici-a-inovaci-p09-na_analyzy.aspx?c=A101129_142807_na_analyzy_m02>.

KŘÍŽ, Zdeněk. *Nová koncepce NATO ve světle okouzlení Ruskem a afghánského angažmá* [online]. Natoaktual.cz, 31. prosince [cit. 8. dubna 2017]. Dostupné na <http://www.natoaktual.cz/nova-koncepce-nato-ve-svetle-okouzleni-ruskem-a-afghanskeho-angazma-11a-na_analyzy.aspx?c=A101213_151420_na_analyzy_m02>.

Lord ISMAY [online]. Natoaktual.cz. [cit. 18. února 2017]. Dostupné na <http://www.natoaktual.cz/lord-ismay-csb-na_projekty.aspx?c=A111110_220135_na_projekty_m02>.

Major EAPC seminar on combating terrorism [online]. Nato.int, 27. února 2002 [cit. 10. března 2017]. Dostupné na <<http://www.nato.int/docu/conf/2002/c020222a.htm>>.

MASHAL, Mujib. *2 Top Military Officials in Afghanistan Resign After Taliban Attack* [online]. 24. dubna, 2017 [cit. 24. dubna 2017]. Dostupné na <https://www.nytimes.com/2017/04/24/world/asia/afghanistan-taliban-defense-minister-resigns.html?_r=0>.

NATO-Russia Council Action Plan on Terrorism [online]. Nato.int, 15. dubna, 2011 [cit. 11. března 2017]. Dostupné <http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_72737.htm?selectedLocale=en>.

NATO to enhance defense against terrorism [online]. Nato.int, 12. května, 2004 [cit. 11. března 2017]. Dostupné na <<http://www.nato.int/docu/update/2004/05-may/e0506a.htm>>.

NATO and the fight against terrorism [online]. Nato.int, 2008 [cit. 11. března 2017]. Dostupné na <http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_publications/20120116_response_to_terrorism2008-e.pdf>.

NATO v 21. století [online]. Eu-nato-osn.snadno.eu, 2004 [cit. 14. března 2017]. Dostupné na <http://eu-nato-osn.snadno.eu/nato_ve_21._stoleti.pdf>.

NATO MEMBER COUNTRIES [online]. Nato.int. [cit. 18. února 2017]. Dostupné na <http://nato.int/cps/en/natohq/nato_countries.htm>.

NATO – vznik [online]. Mocr.army.cz [cit. 18. února 2017]. Dostupné na <<http://www.mocr.army.cz/scripts/detail.php?id=2409>>.

NATO and Afghanistan [online]. Nato.int, 2016 [cit. 17. dubna 2017]. Dostupné na <http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_8189.htm>.

NATO Organization [online]. Nato.int [cit. 10. března 2017]. Dostupné na <<http://nato.int/cps/en/natohq/structure.htm#MS>>.

NATO's military concept for defence against terrorism [online]. Nato.int, 19. srpna 2016 [cit. 10. března 2017]. Dostupné na <http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_69482.htm>.

NATO 2020: Assured Security; Dynamic Engagement. Analysis and Recommendations of the Group of Experts on a New Strategic Concept for NATO [online]. Nato.int, 2010 [cit.

25. března 2017]. Dostupné na http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_63654.htm.
- Nová strategická koncepce NATO* [online]. Natoaktual.cz [cit. 13. března 2017]. Dostupné na http://www.natoaktual.cz/strategicka-koncepce-05z-na_analyzy.aspx?y=na_analyzy/strategicka-koncepce.htm.
- ONLINE ETYMOLOGY DICTIONARY* [online]. Etymonline.com [cit. 17. dubna 2017]. Dostupné na <http://www.etymonline.com/index.php?term=terrorism>.
- PANENKA, Jiří. *Znovusjednocení Německa 3. října 1990* [online]. Icv.vlada.cz [cit. 8 března 2017]. Dostupné na <http://icv.vlada.cz/cz/tema/znovusjednoceni-nemecka-3--rijna-1990-76539/tmplid-560/>.
- Postavení evropských zemí v strategických koncepcích NATO* [online]. Globalpolitics.cz [cit. 7. března 2017]. Dostupné na <http://www.globalpolitics.cz/clanky/koncepce-nato>.
- Putin podepsal novou vojenskou doktrínu. Bojí se NATO i destabilizace* [online]. Idnes.cz [cit. 7 března 2017]. Dostupné na http://zpravy.idnes.cz/putin-podepsal-novou-vojenskou-doktrinu-fla/zahranicni.aspx?c=A141226_145027_zahranicni_ert.
- RINGSMOSE, Jens, RYNNING, Sten. *COME HOME, NATO? THE ATLANTIC ALLIANCE'S NEW STRATEGIC CONCEPT*. Post322.org, 2009 [cit. 24. března 2017]. Dostupné na http://www.post322.org/www.Post322.org/NATO_News_files/2009%2003%2010%20-%20DIIS%20Report%20-%20NATOs%20New%20Strategic%20Concept.pdf.
- Rusko oplocuje Jižní Osetii, Gruzie žádá o pomoc EU i NATO* [online]. Idnes.cz. [cit. 7 března 2017]. Dostupné na http://zpravy.idnes.cz/rusko-stavi-ploty-v-jizni-osetii-d4x-zpr_nato.aspx?c=A131002_142814_zpr_nato_inc.
- SHOR, Eran. *Constructing a Global Counterterrorist Legislation Database: Dilemmas, Procedures, and Preliminary Analyses* [online]. McGill.ca [cit. 6. května 2017]. Dostupné na https://www.mcgill.ca/sociology/files/sociology/2011_-_j_of_terrorism_research.pdf
- State Sponsored Terrorism* [online]. Terrorism-research.com [cit. 17. dubna 2017]. Dostupné na <http://www.terrorism-research.com/state/>.
- Transformace vojenských schopností NATO* [online]. Mocr.army.cz [cit. 9. března 2017]. Dostupné na <http://www.mocr.army.cz/nato/summity/2006/transformace-vojenskych-schopnosti-nato-8244/>.
- The Partnership Action Plan against Terrorism* [online]. Nato.int, 16. února 2016 [cit. 10. března 2017]. Dostupné na http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50084.htm.
- THE PRAGUE SUMMIT AND NATO'S TRANSFORMATION* [online]. Nato.int [cit. 10. března 2017]. Dostupné na <http://www.nato.int/docu/rdr-gde-prg/rdr-gde-prg-eng.pdf>.
- U.S Deputy Secretary of State Armitage and NATO Secretary General Lord Robertson* [online]. Nato.int, 2001 [cit. 17. dubna 2017]. Dostupné na <http://www.nato.int/docu/speech/2001/s010920a.htm>.

Warsaw Conference on Combating Terrorism [online]. Nato.int, 6. listopadu 2001 [cit. 10. března 2017]. Dostupné na <http://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_18989.htm?selectedLocale=en>.

ZETOCHA, Karel. Zpravodajské služby, mezinárodní terorismus a NATO [online]. Natoaktual.cz, 21. prosince 2005 [cit. 10. března 2017]. Dostupné na <http://www.natoaktual.cz/zpravodajske-sluzby-mezinarodni-terorismus-a-nato-fhi-na_analyzy.aspx?c=A051221_125359_na_analyzy_m02>.

Dokumenty NATO a OSN

Charta Organizace spojených národů a Statut mezinárodního soudního dvora [online]. Osn.cz, [cit. 12. dubna 2017]. Dostupné na <<http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>>.

Riga Summit Declaration [online]. Nato.int, 27. února 2009 [cit. 13. března 2017]. Dostupné na <<http://www.nato.int/docu/pr/2006/p06-150e.htm>>.

Resolution 1373 (2001) [online]. Un.org, 28. září 2001 [cit. 10. března 2017]. Dostupné na <[http://www.un.org/en/sc/ctc/specialmeetings/2012/docs/United%20Nations%20Security%20Council%20Resolution%201373%20\(2001\).pdf](http://www.un.org/en/sc/ctc/specialmeetings/2012/docs/United%20Nations%20Security%20Council%20Resolution%201373%20(2001).pdf)>.

Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1373 z 28. září 2001.

Strategic Concept For the Defence and Security of The Members of the North Atlantic Treaty Organisation [online]. Nato.int [cit. 8. dubna 2017]. Dostupné na <<http://www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf>>.

Strategic Concept For the Defence and Security of The Members of the North Atlantic Treaty Organisation [online]. Nato.int [cit. 13. března 2017]. Dostupné na <<http://www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf>>.

Strategická koncepce aliance 1999 [online]. Smsjm.vse.cz, 2008 [cit. 17. dubna 2017]. Dostupné na <<http://smsjm.vse.cz/wp-content/uploads/2008/10/nato11.pdf>>.

Strategic Concepts [online]. Nato.int [cit. 7. března 2017]. Dostupné na <http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_56626.htm?#>.

The Alliance's Strategic Concept [online]. Nato.int [cit. 8. března 2017]. Dostupné na <http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_27433.htm>.

Washingtonská smlouva. Plné znění zakládajícího dokumentu NATO [online]. Natoaktual.cz. [cit. 18. února 2017]. Dostupné na <http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_summit/washingtonskasmlouva.htm>.

Abstrakt

Tato diplomová práce s názvem Role NATO v boji proti terorismu: změny po roce 2001 se věnuje protiteroristické politice Severoatlantické Aliance, především pak jejími nástroji vydanými či zřízenými za účelem boje proti terorismu. V práci jsou tyto mechanismy podrobněji popsány a analyzovány na základě čehož jsou následně kriticky zhodnoceny.

Práce je rozdělena do osmi kapitol, kdy první z nich s názvem Terorismus jako hrozba pro Alianci se věnuje problematice vymezení a jednotného vnímání samotného pojmu terorismus a odpovídá tak na stanovenou výzkumnou otázku „Co je terorismus a jak jej definovat?“. Kapitola druhá shrnuje důvody vzniku Aliance, její historický vývoj a změny, kterými procházely její strategické koncepce do roku 1999. Další výzkumnou otázkou je v kapitolách tři a čtyři otázka zaměřená na změnu v koncepci NATO po teroristických útocích z 11. září 2001, která zní „Jak se proměnila koncepce NATO v boji proti terorismu po 11. září 2001?“. V kapitole páté práce odpovídá na poslední hlavní výzkumnou otázku „Jakými nástroji v boji proti terorismu NATO disponuje?“. V páté kapitole se práce věnuje válce v Afghánistánu z důvodu její nejbližší vazby s mezinárodním terorismem.

Abstract

This diploma thesis named „The role of NATO in the fight against terrorism: changes after 2001“ deals with counter-terrorism policy of The North Atlantic Treaty Organization, especially with its instruments issued, established in order to fight terrorism. These mechanisms are in the thesis thoroughly described and analyzed and based on this analysis critically evaluated.

The thesis is divided into five chapters, when the first of them called „Terrorism as a threat for the Alliance“ is dedicated to the problematic issue of defining a united understanding of the term terrorism itself. This chapter answers the first research question „What is terrorism and how to define it?“. The chapter number two summarizes the reasons for origins of NATO, its historical evolution and changes which occurred in its strategic concepts until 1999. Another research question answered in the chapters three and four deals with changes in concepts after the attacks from 11th. September 2001. In the chapter five the thesis answers to the last research question „Which instruments for the fight against terrorism NATO has?“. In the chapter five the thesis deals with the war in Afghanistan. This conflict has been chosen due to its closest relation to international terrorism.

Seznam klíčových slov

Terrorismus, NATO, Strategická koncepce 2010, Protiteroristické nástroje NATO, útoky z 11. září 2001

Key words

Terrorism, NATO, Strategic concept 2010, Counter-terrorism mechanisms of NATO, September 11th. 2001 attacks